

SOLVA

INTERGEMEENTELIJK SAMENWERKINGSVERBAND
VOOR RUIMTELIJKE ORDENING EN SOCIO-ECONOMISCHE EXPANSIE

EREMBODEGEM – TERJODEN

AANLEG PARKING

ARCHEOLOGIENOTA – 2017B370

Poulain M., Buckens M., Pede R., Deschepper E., Klinkenborg S. & Cherretté B.

SOLVA-ARCHEOLOGIERAPPORT NR 96

Colofon

Project:

Embodgem Terjoden, aanleg parking. Archeologienota (bureauonderzoek)
Projectcode – 2017B370
Projectnaam: 17-ER-GS
SOLVA Archeologierapport 96

Opdrachtgevers:

Stad Aalst
Werf 9
9300 Aalst
Tel: 053/77 93 00

Uitvoerder:

SOLVA
Intergemeentelijk samenwerkingsverband voor ruimtelijke ordening en socio-economische expansie
Gentsesteenweg 1B
9520 Vlierzele
Tel: 053/64 65 20

Auteurs:

Maxime Poulain en Marieke Buckens (tekst)
Ruben Pede (erkend archeoloog)
Sigrid Klinkenborg
Ewoud Deschepper (kaartmateriaal)
Bart Cherretté (redactie)

Bewaarplaats archeologisch ensemble:

Erkend onroerend erfgoeddepot SOLVA Archeologisch depot, p/a Industrielaan 25B, 9320
Embodegem
archeologie@so-lva.be
Tel: 053/64 65 36

Wettelijk depotnummer: D/2017/12.857/33

Afbeelding voorblad: de Sint-Jozefskerk, zicht vanaf de Geraardsbergsesteenweg richting zuidoosten, Agentschap Onroerend Erfgoed (<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/346>).

Copyright: Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van SOLVA. Alle foto's, tenzij anders vermeld: © SOLVA.

Inhoudsopgave	
Samenvatting.....	4
1. Planmatige context.....	4
2. Wettelijk kader	4
3. Resultaten.....	4
Verslag van de resultaten van het bureauonderzoek	5
1. Beschrijvend gedeelte	5
1.1. Administratieve gegevens	5
1.2. De archeologische voorkennis.....	7
1.3. De onderzoeksoopdracht	8
1.4. Een beschrijving van de werkwijze en strategie van het vooronderzoek	11
2. Assessmentrapport.....	12
2.1. Methoden, technieken en criteria.....	12
2.2. Een beschrijving van het assessment van de vondsten	12
2.3. Een beschrijving van het assessment van de stalen.....	12
2.4. Conservatie-assessment.....	12
2.5. Assessment van de sporen	12
2.6. Assessment van het onderzochte gebied.....	12
2.7. Evaluatie van de onderzoeksvragen en potentieel op kennisvermeerdering, en de aard en waardering daarvan	36
2.8. Beschrijving van de kaders waarbinnen het potentieel op kennisvermeerdering geëxploiteerd moet worden.....	38
2.9. Samenvatting gericht op een gespecialiseerd publiek.....	38
2.10. Samenvatting gericht op een niet gespecialiseerd publiek.....	40
2.11. Bibliografie.....	41
3. Bijlagen	43
3.1. Plannen of figurenlijst	43
3.2. Fotolijst.....	43
3.3. Lijst van de bijlagen	44

Samenvatting

1. Planmatige context

Stad Aalst voorziet een **nieuwe parking** rond de Sint-Jozefskerk van Terjoden (Geraardsbergsesteenweg 79A, Erembodegem). De rijweg tussen de parkeerplaatsen wordt in asfalt aangelegd (dikte van het pakket: 35 cm), de parkeerplaatsen zelf in steenslag (dikte van het pakket: 30 cm) en aan de noordzijde van de kerk komt er een **pad** in beton van de parking naar de ingang van basisschool *De Luchtballon* (dikte van het pakket: 40 cm). Voor deze aanleg zullen 8 à 10 **bomen gerooid** moeten worden. De kerk wordt bovendien ontwaard en krijgt een waarschijnlijke herbestemming als binnenspeeltuin. Deze herbestemming valt echter buiten huidig ontwerp.

2. Wettelijk kader

De zone bevindt zich buiten een beschermde archeologische site of archeologische zone, maar de oppervlakte van het projectgebied bedraagt meer dan 3000 m² en de ingreep in de bodem meer dan 1000 m².

Derhalve diende in uitvoering van **art. 5.4.1 3°** van het Onroerend Erfgoeddecreet d.d.12 juli 2013, een archeologienota te worden opgesteld ten behoeve van het indienen van de **stedenbouwkundige vergunningsaanvraag** voor de aanleg van een parking. Er zijn voor dit dossier geen vrijstellingen van toepassing op bovenvermeld artikelnummer.¹

3. Resultaten

SOLVA voerde in opdracht van Stad Aalst het voorgeschreven archeologische (voor)onderzoek uit. Ten behoeve van het bekomen van een bekrachtigde archeologienota is een **bureauonderzoek met controleboringen** gebeurd. Daaruit blijkt dat de impact van de geplande werken op het eventueel aanwezige archeologische erfgoed omwille van verschillende redenen zeer gering is.

Samenvattend kunnen we stellen dat het projectgebied **sinds de late 18de eeuw geen bebouwing** heeft gekend, tot de bouw van de **Sint-Jozefskerk** in **1934**. De kerk heeft derhalve geen verre voorgeschiedenis. Bebouwing- of bewoningssporen uit de (vroeg)moderne periode zijn op basis van het kaartmateriaal niet te verwachten. Theoretisch kunnen wel **oudere archeologische sites** binnen het projectgebied aanwezig zijn. Dat de ruimere omgeving rond het projectgebied reeds in de middeleeuwen in cultuur is gebracht, blijkt uit de **toponiemen Terjoden en Trejen** of *Treijen*, die minstens tot de 13de eeuw teruggaan. Eerder archeologisch onderzoek in de omgeving rond het projectgebied duidt er bovendien op dat het landschap reeds millennia lang in gebruik is. De aanwezigheid en bewaring van deze oudere sporen in het projectgebied is echter **minder vanzelfsprekend** vanwege enkele landschappelijke kenmerken (matig nat gebied) en verstoring van de bodem door een voormalige waterloop, de bouw van de kerk en de reeds aanwezige bomen.

De vraag stelt zich tevens of de aard van de **toekomstige werken** een verder onderzoek verantwoordt. De werken hebben een **beperkte impact**, zowel in diepte als in oppervlakte. Uit controleboringen blijkt dat de ploeglaag minimaal 30 cm dik is, met daaronder een B-horizont. De werken raken dus niet aan een archeologisch leesbaar of relevant niveau, dat op basis van de controleboringen op een diepte van 60-70 cm te verwachten is. Een eventueel verder onderzoek zou bovendien slechts een beperkt(e) ruimtelijk inzicht en interpretatie kunnen bieden op aanwezige archeologische sporen/sites in de niet-verstoorde delen, als die al zouden aangesneden worden. Het **potentieel op kennisvermeerdering** is dan ook zeer **gering** en een verder(e) archeologisch vooronderzoek/opvolging van de werken lijkt dus, kosten-baten beschouwd, niet aangewezen.

¹ Het uit te voeren archeologisch onderzoek valt onder de toepassing van het Onroerend Erfgoeddecreet van 12 juli 2013, het Besluit van de Vlaamse regering van 16 mei 2014 betreffende de uitvoering van het Onroerend Erfgoeddecreet, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse regering van 4 december 2015 en de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en de rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 2.0 van 1 januari 2017.

Verslag van de resultaten van het bureauonderzoek

1. Beschrijvend gedeelte

1.1. Administratieve gegevens

Projectcode: 2017B370

Sitecode: 17-ER-GS

Wettelijk depotnummer: D/2017/12.857/33

Naam en erkenningsnummer erkende archeoloog: SOLVA OE/ERK/Archeoloog/2015/00038

Locatie: Oost-Vlaanderen, Geraardsbergsesteenweg 79A, (figuur 1-2, foto 1-2)

Bounding box: punt 1: x=126043,38 / y=177787,23; punt 2: x=126125,95 / y=177717,33

Kadastrale gegevens: Aalst; 12de afdeling, Sectie B, 1459D, 1447R en 1446G

Oppervlakte van de bodemingreep: 1777,20 m²

Topografische kaart: zie figuur 2 en 5

Naam betrokken actoren en specialisten:

-Erkend archeoloog: Ruben Pede (OE/ERK/ARCHEOLOG/2015/00063)

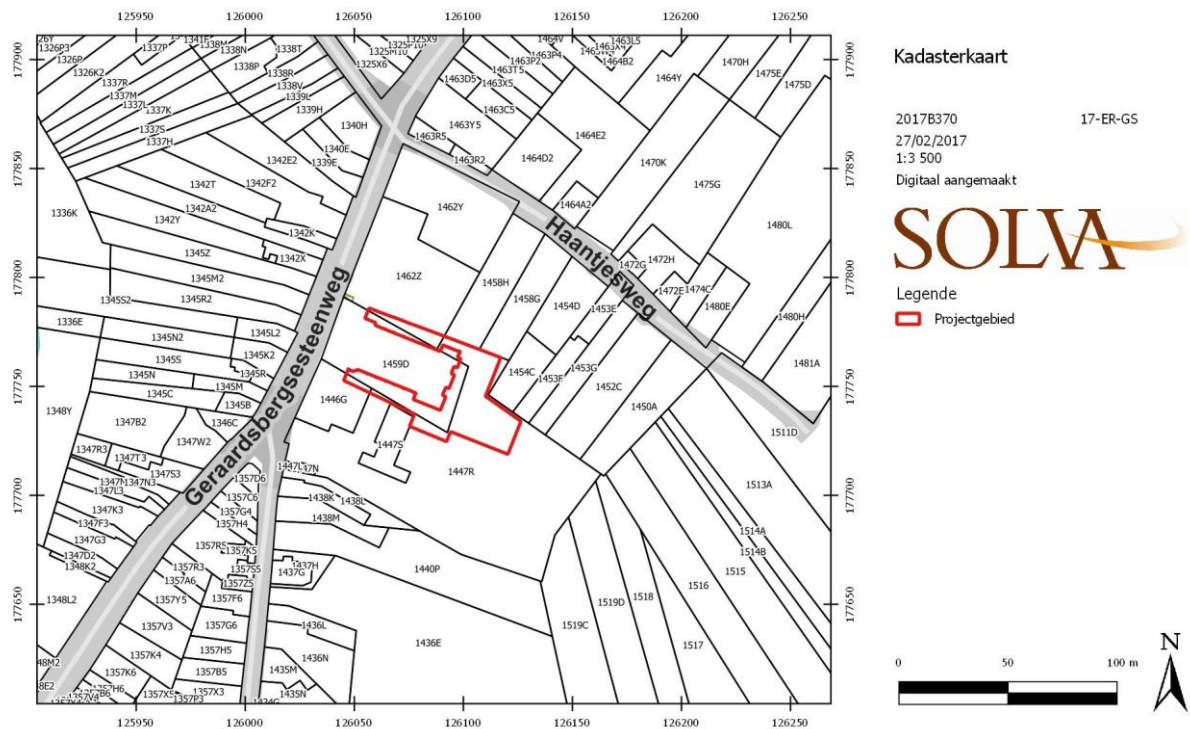
-Tekst: Maxime Poulain en Marieke Buckens

-Aanmaak kaartmateriaal: Ewoud Deschepper

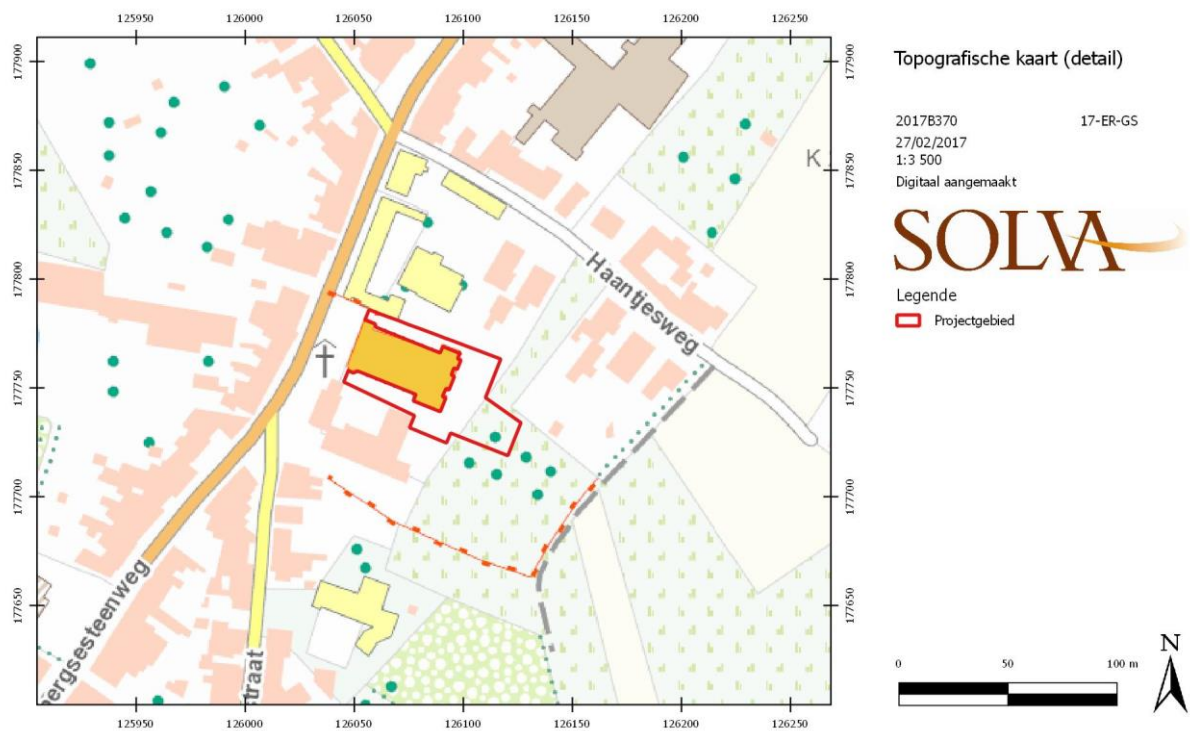
-Redactie: Bart Cherretté

Wetenschappelijke advisering:

Niet van toepassing

Figuur 1. Uittreksel van het kadastraal plan met de situering van het onderzoeksgebied (AGIV, geraadpleegd via WMS). Er zit een zekere afwijking tussen de kadastrale en de werkelijke situatie.

Figuur 2. Detail van de topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (AGIV, geraadpleegd via WMS).

Foto 1. Luchtopname van het onderzoeksgebied (AGIV, geraadpleegd via WMS).

Foto 2. Foto van de bestaande situatie (Google Streetview, oktober 2010). Zicht op de Sint-Jozefskerk vanaf de Geraardsbergsesteenweg, richting oosten.

1.2. De archeologische voorkennis

Er zijn geen archeologische sites gekend binnen het projectgebied. Voor het archeologisch kader van de wijdere omgeving, verwijzen we naar hoofdstuk 2.6.3.

1.3. De onderzoeksoopdracht

1.3.1. Vraagstelling:

Het **bureauonderzoek** ten behoeve van de vergunningsaanvraag voor de werken heeft tot doel om op basis van bestaande bronnen informatie te verzamelen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site op het terrein, de karakteristieken en bewaringstoestand ervan, de relatie met het landschap, de waarde ervan en de wijze waarop met het terrein moet omgegaan worden bij de geplande bodemingrepen. Volgende **onderzoeksvragen** worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek van het terrein?
- Welke gebruiksevolutie kende het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?
- Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site op lokaal, regionaal en op Vlaams niveau?
- Wat is de aard en waardering van het kennispotentieel?
- Is er verder vooronderzoek noodzakelijk en welke vorm dient dit aan te nemen?

1.3.2. De randvoorwaarden:

Niet van toepassing

1.3.3. Beschrijving van de geplande werken:

Stad Aalst voorziet een **nieuwe parking** rond de Sint-Jozefskerk van Terjoden (Erembodegem). De rijweg tussen de parkeerplaatsen wordt in asfalt aangelegd (dikte van het pakket: 35 cm), de parkeerplaatsen zelf in steenslag (dikte van het pakket: 30 cm) en aan de noordzijde van de kerk komt er een **pad** in beton van de parking naar de ingang van basisschool *De Luchtballon* (dikte van het pakket: 40 cm). Voor deze aanleg zullen 8 à 10 **bomen gerooid** moeten worden. De kerk wordt bovendien ontwaard en krijgt een waarschijnlijke herbestemming als binnenspeeltuin. Deze herbestemming valt echter buiten huidig ontwerp.

De bestaande toestand

Het projectgebied bevindt zich rondom de Sint-Jozefskerk en bestaat momenteel uit grasland. Ten noorden en zuiden zijn enkele bomen aanwezig. Er is bovendien een pad dat de kerk deels omgeeft en enkele putdeksels verraden de aanwezigheid van een afwateringssysteem voor de kerk (zie hoofdstuk 2.6.2.).

De ontworpen toestand

Zie **figuur 3** en **bijlagen 1-2** voor grondplannen en profielen van de ontworpen toestand voor de parking Terjoden.

De bodemingrepen die gepaard gaan met de aanleg van de parking omvatten 1) een rijweg, 2) parkeerplaatsen, 3) een betonnen pad en 4) het rooien van bomen. In onderstaande wordt iedere bodemingreep nader toegelicht.

Rijweg (ca. 742 m²)

Ten zuiden en oosten van de Sint-Jozefskerk wordt een weg aangelegd. Men voorziet ook een aansluiting naar het woonuitbreidingsgebied ten oosten van de kerk. Volgens het typeprofiel bestaat deze weg uit een steenslagfundering van 25 cm, een onderlaag van 6 cm en een laag asfaltbeton van 4 cm. De totale **dikte** van de opbouw komt hierbij op **35 cm**.

Parkeerplaatsen (ca. 682 m²)

Langsheen bovenstaande rijweg zijn parkeerplaatsen voorzien. Deze bestaat uit een steenslagfundering van 25 cm, een laag geotextiel en 5 cm natuursteenslag. De totale **dikte** bedraagt aldus **30 cm**.

Betonnen pad (ca. 92 m²)

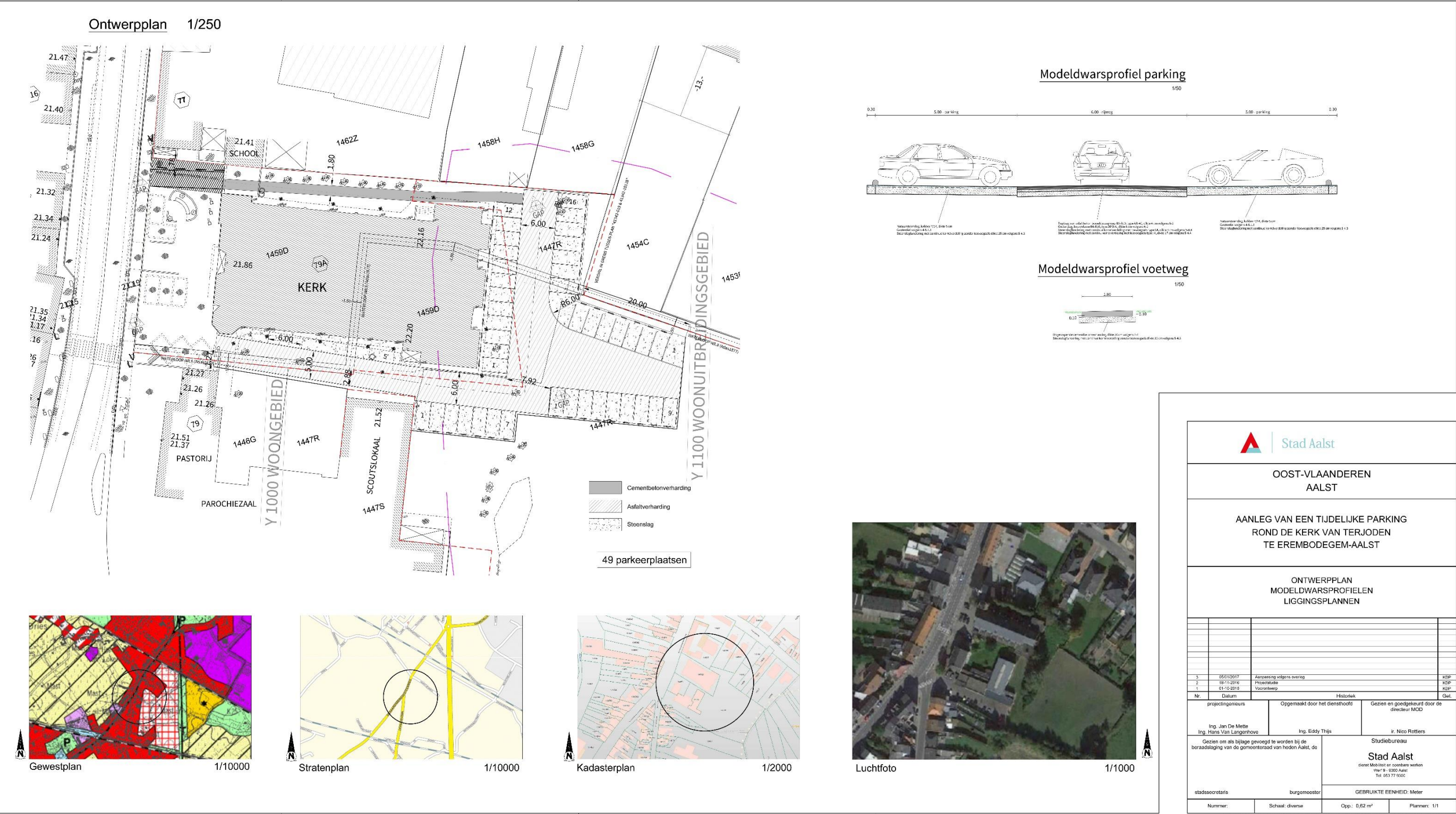
Ten noorden van de Sint-Jozefskerk voorziet men een pad, om de verbinding van de parkeerplaatsen naar de school, die aan het projectgebied grenst, te maken. De voetweg bestaat uit een steenslagfundering van 20 cm en een ongewapende cementbetonverharding van 20 cm. De totale **dikte** van de voetweg bedraagt aldus **40 cm**.

Rooien bomen

Een 8 tot 10 bomen dienen te worden gerooid voor de aanleg van deze parking. De diepte van deze ingreep is niet gekend, maar wordt geschat op **maximaal 1,5 m**.

Samenvattend:

Samenvattend kan gesteld worden dat de aanleg van de parking vier bodemingrepen inhoudt (rijweg, parkeerplaatsen, voetweg en het rooien van bomen). Een niet te bepalen aandeel van deze ingrepen betekent geen nieuwe verstoring, aangezien de grond reeds deels vergraven is voor de aanleg van de fundering van de Sint-Jozefskerk, zijn afwatering en een eerdere waterloop (zie figuur 3 voor verloop). Voor het niet-vergraven deel, betekent deze aanleg wel degelijk een nieuwe verstoring. Deze verstoring blijft echter grotendeels beperkt tot de teelaarde (werken maximaal 40 cm diep, daar waar uit controleboringen blijkt dat de ploeglaag minimaal 30 cm dik is). Slechts voor het rooien van bomen zal men relatief diep dienen te verstoren. Het betreft hier echter maximaal 10 lokale ingrepen.

1.4. Een beschrijving van de werkwijze en strategie van het vooronderzoek

1.4.1. Motivering van de onderzoeksstrategie, -methoden en -technieken:

-Strategie

In deze nota wordt een **bureauonderzoek met controleboringen** uitgevoerd **voor een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden**. Dit type onderzoek heeft als bijkomend doel de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied te kennen. Daarvoor wordt bijzondere aandacht besteed aan de relevante ecologische en aardkundige gegevens en bronnen.

Dit bureauonderzoek moet uiteindelijk leiden tot een gemotiveerd advies of, en welke, maatregelen van verder vooronderzoek (met of zonder ingreep in de bodem) op het projectgebied noodzakelijk zijn.

-Methoden en technieken

Daartoe is enerzijds landschappelijk, historisch en archeologisch bronnen- en online beschikbaar gegeorefereerd **kaartenmateriaal** geconsulteerd en zijn eventuele (recente) verstoringen binnen het projectgebied geïnventariseerd, met het oog op het opstellen van een archeologisch **verwachtingspatroon**. Anderzijds is de **impact van de werken** op de ondergrond geëvalueerd. Deze impact werd afgewogen ten aanzien van het te veronderstellen verwachtingspatroon, op basis waarvan uiteindelijk een gemotiveerd advies kan opgesteld worden.

1.4.2. Organisatie van het vooronderzoek:

Alle hieronder vernoemde bronnen zijn geconsulteerd door Maxime Poulain en Marieke Buckens. De opmaak van de figuren gebeurde door Ewoud Deschepper. Controleboringen gebeurden door Sigrid Klinkenborg en Ruben Pede. Inhoudelijke afwegingen en keuzes zijn in overleg geschied tussen Maxime Poulain, Ruben Pede en Bart Cherretté.

1.4.3. Gebruikte materiaal en technische specificaties, en motivering van de selectie van bronnenmateriaal:

Tijdens het bureauonderzoek is een analyse gemaakt van de **bodemsoorten**. Daarnaast werd onderzocht waar mogelijk afgedekte bodems en/of resten uit de prehistorie of jongere periodes kunnen verwacht worden. De aardkundige gegevens zijn online opgezocht via de Bodemverkenner (www.dov.vlaanderen.be) en de Geopunt-kaart (www.geopunt.be), de kaarten zelf zijn geraadpleegd via WMS in een GIS-omgeving. Verdeler van deze kaarten is de Databank Ondergrond Vlaanderen.

Het belangrijkste beschikbare **historisch kaartmateriaal** werd vooral geraadpleegd om de grondgebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Deze informatie uit het historische kaartmateriaal kan een impact hebben op de kwaliteit van het eventueel oudere bodemarchief. Het historisch kaartmateriaal is gegeorefereerd geraadpleegd via WMS in een GIS-omgeving. Verdeler van het kaartenmateriaal is het Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen.

Voor het archeologisch kader werd de Centrale Archeologische Inventaris (**CAI**) geraadpleegd, alsook de beschikbare literaire bronnen.

De **ontwerpplannen** zijn door Stad Aalst ter beschikking gesteld.

De **actuele toestand** van het terrein is zichtbaar is op recente luchtfoto's en beelden (Google Maps en Streetview), werd ons medegedeeld door de opdrachtgever en werd eveneens ter plaatse vastgesteld tijdens een terreinbezoek (zie hoofdstuk 2.6.2.).

Alle gegevens werden hierna samengebundeld in voorliggende archeologienota.

1.4.4. Beschrijving en motivering van afwijkende methodiek en van bijstellingen van de oorspronkelijke strategie:

Niet van toepassing.

1.4.5. Inbreng van specialisten:

Niet van toepassing.

1.4.6. Omschrijving van de algemene wetenschappelijke advisering door externen:

Niet van toepassing.

2. Assessmentrapport

2.1. Methoden, technieken en criteria

Dit assessmentrapport omvat alle informatie afkomstig uit het **bureauonderzoek**: dit zijn al de relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, aangevuld met controleboringen, en bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Vanuit deze assessment van het plangebied moet een goede motivering mogelijk zijn over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen maatregelen.

Een waardevol assessment van het archeologisch potentieel van een projectgebied op basis van een bureauonderzoek is enkel mogelijk indien de bronnen voldoende en afdoende relevante gegevens opleveren om **de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden**. Bij afwezigheid of onvoldoende data zijn bijkomende maatregelen nodig om tot een correcte inschatting voor het projectgebied te komen.

2.2. Een beschrijving van het assessment van de vondsten

Niet van toepassing.

2.3. Een beschrijving van het assessment van de stalen

Niet van toepassing.

2.4. Conservatie-assessment

Alle gegenereerde data die in het kader van deze archeologienota tot stand komen, worden door SOLVA digitaal bewaard op een centrale server die dagelijks “in-huis” wordt geback-up’t en off-site wordt gekopieerd. Alle gegenereerde data en rapporten zijn geïntegreerd in de SOLVA-Archeologiedatabank raadpleegbaar. Een conservatie-assessment voor vondsten of stalen is bij dit bureauonderzoek niet van toepassing.

2.5. Assessment van de sporen

Niet van toepassing.

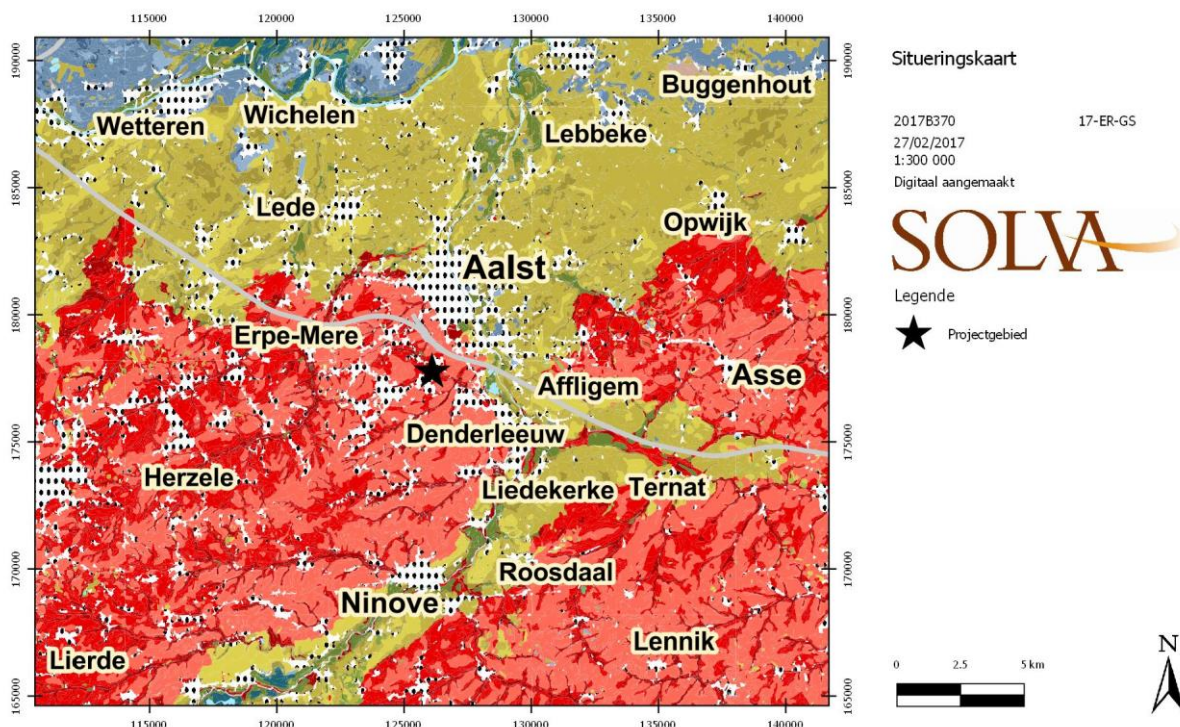
2.6. Assessment van het onderzochte gebied

2.6.1. Een tekstuele beschrijving van de landschappelijke ligging van het onderzochte gebied (aardkundige en hydrografische situering, grondgebruik, fysisch-geografische gegevens, geraadpleegde bronnen)

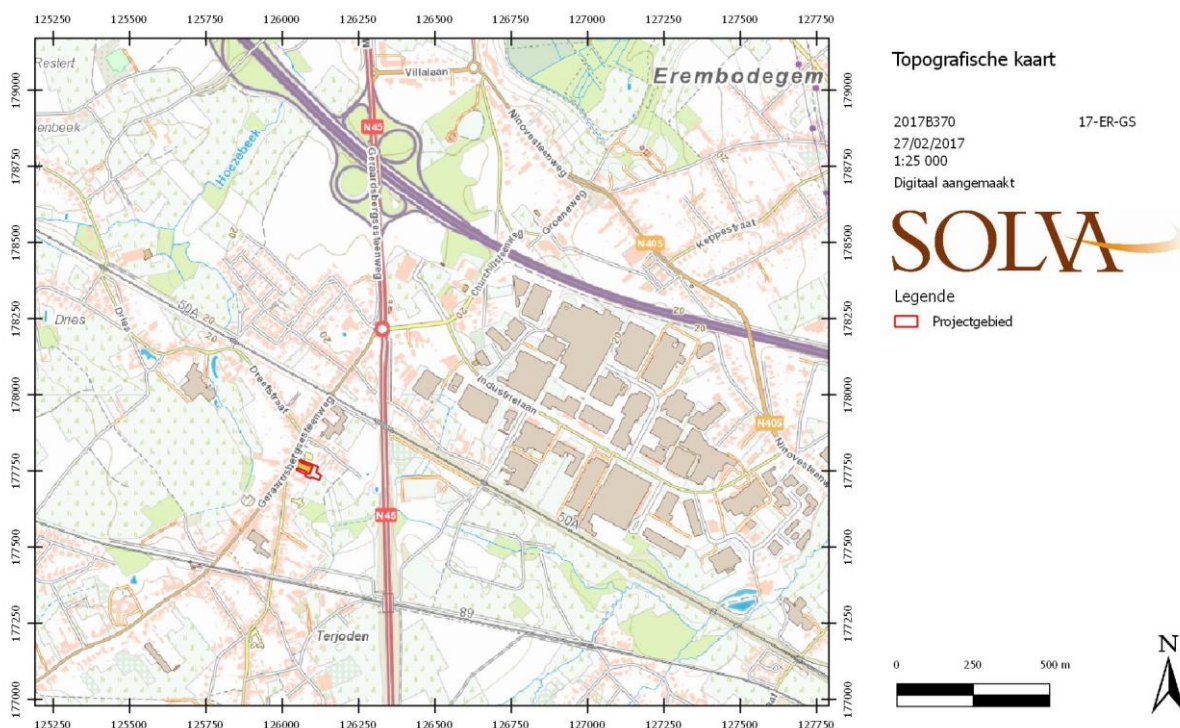
Algemene landschappelijke en planmatige situering

Terjoden is een gehucht in Erembodegem, deelgemeente van Aalst. Aalst is gelegen in het zuidoosten van de provincie Oost-Vlaanderen, op de grens met Vlaams-Brabant (figuur 4). Terjoden

bevindt zich nabij maar buiten de Dendervallei en behoort tot de ecoregio van de **zuidwestelijke heuvelzone**, meer bepaald het **Zuid-Vlaams lemig heuveldistrict**.

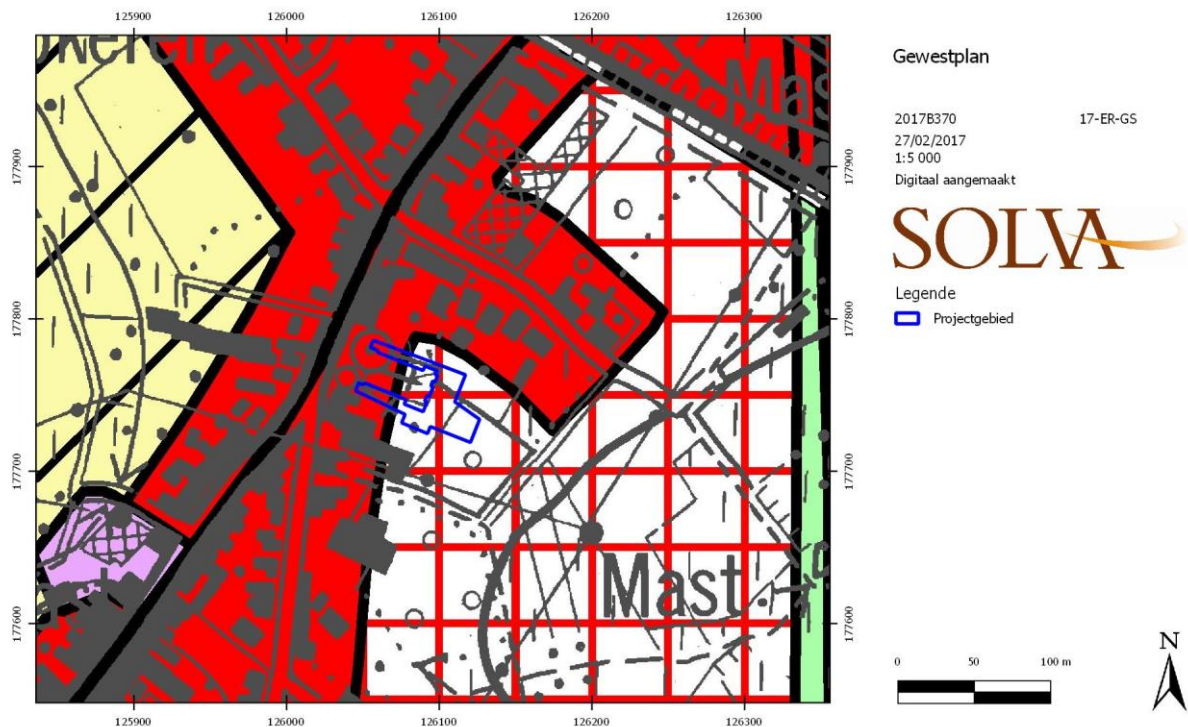

Figuur 4. Situering van het projectgebied op de bodemkaart (aangegeven met ster). Geel: zandleemstreek, rood: leemstreek (Databank Ondergrond Vlaanderen, geraadpleegd via WMS).

Figuur 5. Situering van het onderzoeksgebied op de topografische kaart (AGIV, geraadpleegd via WMS).

Het projectgebied situeert zich in een **zone met lintbebouwing** ten zuiden van Aalst. Het terrein is gelegen langs de Geraardsbergsesteenweg, die de westelijke grens vormt. Verder westelijk stroomt de Hoezebeek. Ten oosten sluit het projectgebied aan op een zone voor woonuitbreiding, die op zijn beurt wordt begrensd door de N45 (figuur 5).

Figuur 6. Het gewestplan met de positie van het desbetreffende terrein (Departement Ruimte Vlaanderen, geraadpleegd via WMS).

Het projectgebied valt volgens het gewestplan (figuur 6) binnen woongebied en woonuitbreidingsgebied.

Aardkundige en hydrografische situering

-Algemene geologische en geomorfologische schets van de regio²

Het projectgebied ligt in de **'ecoregio van de zuidwestelijke heuvelzone'**, en meer bepaald in het deel van het **Zuid-Vlaams lemig heuveldistrict**. Tot dit district behoren de Vlaamse Ardennen, de Kesterberg en Oudenberg (Pajottenland), maar ook zijn uitlopers. Typisch binnen dit gebied is het voorkomen van veelvuldige bronnen, dit op de kleilaag van de Formatie van Gent, Lid van Merelbeke. Verder zijn ook de Diestiaanheuvelds (ten zuiden) typerend voor het gebied. Het volledige gebied bezit (vrij) grote reliëfverschillen, met voornamelijk lemige afzettingen.

De sterke erosie op het einde van het tertiair en tijdens het pleistoceen veroorzaakte het huidig golvend tot sterk **golvend reliëf**. Dit levert een opeenvolging op van open kouters op de leemruggen en, in de beekdalen, depressies met een gesloten begroeiing. In het zuiden wordt het landschap bepaald door de zogenaamde Zuid-Vlaamse Heuvelrij. De valleien zijn daar zeer sterk ingesneden, soms bijna kloofdalen, en de ruggen zijn zacht hellend. Er is een opeenvolging te zien van langgerekte leemruggen met relatief vlakke delen en zachte hellingen, gescheiden door talrijke beekvalleien en

² We baseren ons voor deze beschrijving op de definitie en karakterisering van de ecodistricten in Vlaanderen. In het concept 'ecodistrict' worden diverse geologische, geomorfologische, bodemkundige, hydrografische en historisch-geografische aspecten, die ook een determinerende invloed hebben gehad op het menselijk handelen in het verleden, in relatie tot elkaar besproken: Sevenant *et al.* 2002.

depressies, die dikwijls begrensd zijn door een steile rand. Typisch is het voorkomen van asymmetrische dalen, door de ongelijkmatige afzetting van de loesspakketten tijdens de laatste ijstijd.

Het reliëf in het district is golvend tot sterk golvend, zelfs plaatselijk heuvelig in het zuidelijke deel, met hellingsgraden van 9 % en meer. Het wordt gekenmerkt door een opeenvolging van ruggen, afgewisseld met diep ingesneden beekvalleien en secundaire depressies. Het zuidelijk deel bestaat uit een aantal westzuidwest-oostnoordoost georiënteerde heuvelrijen, wier absolute hoogte van zuid naar noord progressief afneemt. De hoogste heuvelrij situeert zich in de buurt van de taal- en gewestgrens, met onder andere de Kluisberg, de Spinnessenberg, de Hotondberg, de Muziekberg, de Pottelberg en de Mont de Rode, maar ook de Oudenberg (Geraardsbergen). Op het raakpunt van de oost-west en noord-zuid gerichte heuvelkammen van de Vlaamse Ardennen bevindt zich het hoogste punt (d'Hoppe, 157,5m) in het bos van Pottelberg. Deze kam vormt de geologische ruggengraat van het fysisch landschap en is een onderdeel van een groter geheel van getuigenheuvels dat zich uitstrekt van Frans-Vlaanderen via het West-Vlaams Heuvelland, de Vlaamse Ardennen, het Pajottenland en het Hageland tot Midden-Limburg waar het tegen het Kempisch Plateau uitwigt. Een lagere, structurele kamlijn waarvan de hoogste delen met de hoogtelijn van 100 m flirten en die ten opzichte van het hydrografisch stelsel duidelijk contrasterend is, omvat van west naar oost volgende plateaus: Eikenberg-Kappelleberg-Boigneberg (Maarkedal), Varentberg-Hoogkouter (Horebeke), plateau Pottenberg-Leberg-Valkenberg (Brakel), Steenberg-Potaardeberg (Zottegem) en tenslotte de Biezelenberg (Herzele). Vermits de weerstandbiedende ijzerzandsteenlagen er volledig weggespoeld zijn, profileren deze plateaus zich als open akker- en kouterlandschappen.

Bodems

De **bodemseries** worden gerangschikt in twee groepen. Enerzijds de plateau- en hellinggronden met hoofdzakelijk (niet tot sterk gleyige) diepe leemgronden (meer dan 80 cm dik) met een al dan niet (sterk) gevlekte textuur B-horizont. Verspreid, maar vooral langs de valleiranden komen ondiepe leemgronden met textuur B-horizont voor, met een zand- of kleisubstraat beginnend op geringe diepte, evenals beperkte oppervlakten zandleem- en kleigronden met een niet bepaalde profielontwikkeling. Plaatselijk, op enkele hoge toppen en steile hellingen, dagzoomt het tertiair kleiig of zandig materiaal.

Anderzijds zijn er de vallei- en depressiegronden, met dominantie van jonge leem- of zandleembodems zonder profielontwikkeling.

Het noordelijk gebied wordt plaatselijk gedomineerd door zandleemgronden, evenals het gebied rondom de alluviale vlakte van de Dender en de Bellebeek.

De beekalluvia staan onder invloed van een permanente grondwatertafel, die aan een regelmatige seizoenschommeling onderhevig is. Op de plateau- en hellinggronden ligt de watertafel zeer diep, behalve waar stuwwater en bronniveaus voorkomen. Deze bronniveaus treden overal op waar watervoerende lagen van het tertiair substraat dagzomen.

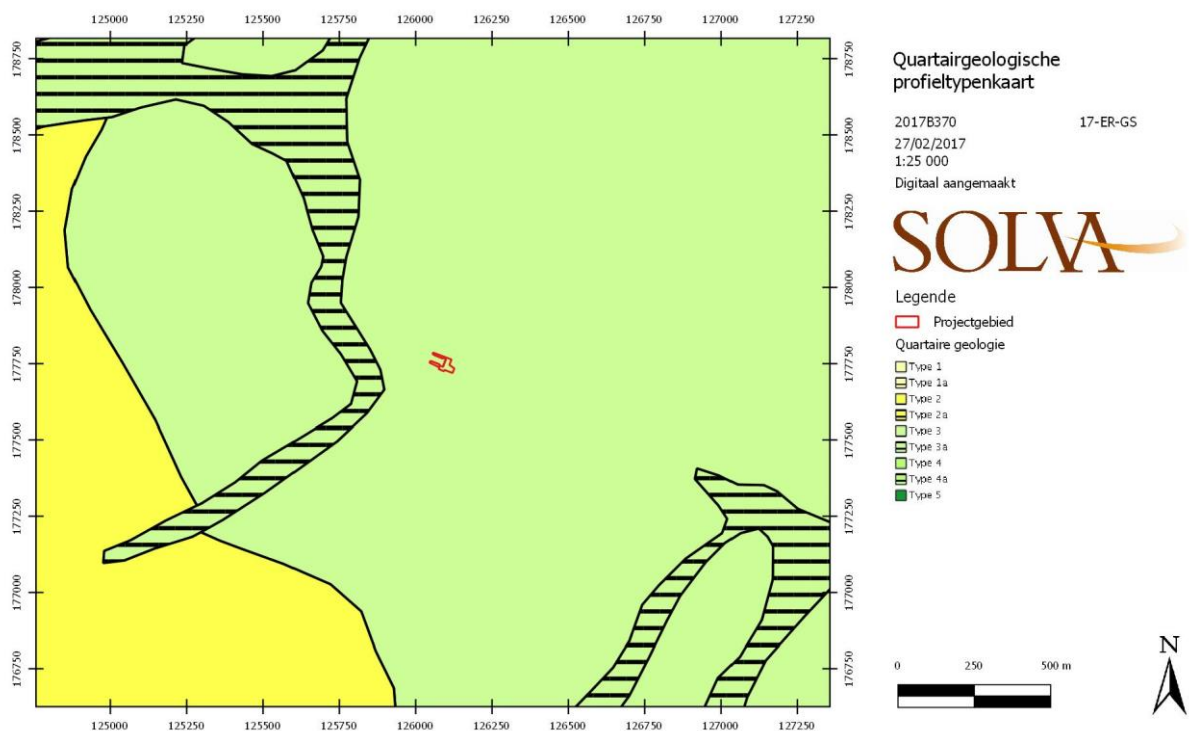
Geologie

Tijdens het **tertiair** werden door de zee verschillende zand- en kleilagen afgezet, achtereenvolgens de Formatie van Kortrijk, Formatie van Tielt, Formatie van Gent, Formatie van Lede, Formatie van Maldegem en Formatie van Diest. Na daling van de zeespiegel werden deze sedimenten in het **pleistoceen** (quartaire) door erosie aangetast, en dan voornamelijk de zandige formaties. De kleiige lagen boden meer weerstand aan de erosie en vormden de heuveltoppen van het tertiair reliëf. Hierdoor vormt de Formatie van Gent nu het hoofdsubstraat, en zijn de Formatie van Lede en Maldegem nog slechts op de heuvelruggen te vinden. Van de Formatie van Diest zijn nog slechts enkele relictten over op de hoogste toppen (Vlaamse Ardennen en heuvels ten zuiden van Geraardsbergen). Tijdens de laatste ijstijd werd dit landschap bedekt met niveo-eolische leem (0 tot

15 m). Onder invloed van de overheersende westenwinden tijdens het weichselglaciaal werden de naar het westen gerichte hellingen slechts met een dunne laag löss bedekt. Op plaatsen die tegen de dominerende winden beschermd waren (de oostelijk gerichte hellingen en de kleinere plateaus) is de lössmantel zeer dik. De tertiaire lagen komen slechts op een zeer beperkt aantal plaatsen aan het oppervlak.

Gedurende het **holoceen** had eerst een riviererosie van het pleistocene leemdek plaats. De beekvalleien werden verder uitgediept en er ontstonden ook secundaire depressies. De vallei van de Dender bijvoorbeeld werd uitgeschuurd tot op de leperiaanse kleilagen. Later werd de vallei gedeeltelijk opgevuld met lemig alluvium en weinig materiaal. Ten gevolge van ontbossing in recente tijden trad hellingserosie op; het meeste afgespoelde materiaal werd als colluvium afgezet aan de voet van de hellingen.

-Het projectgebied

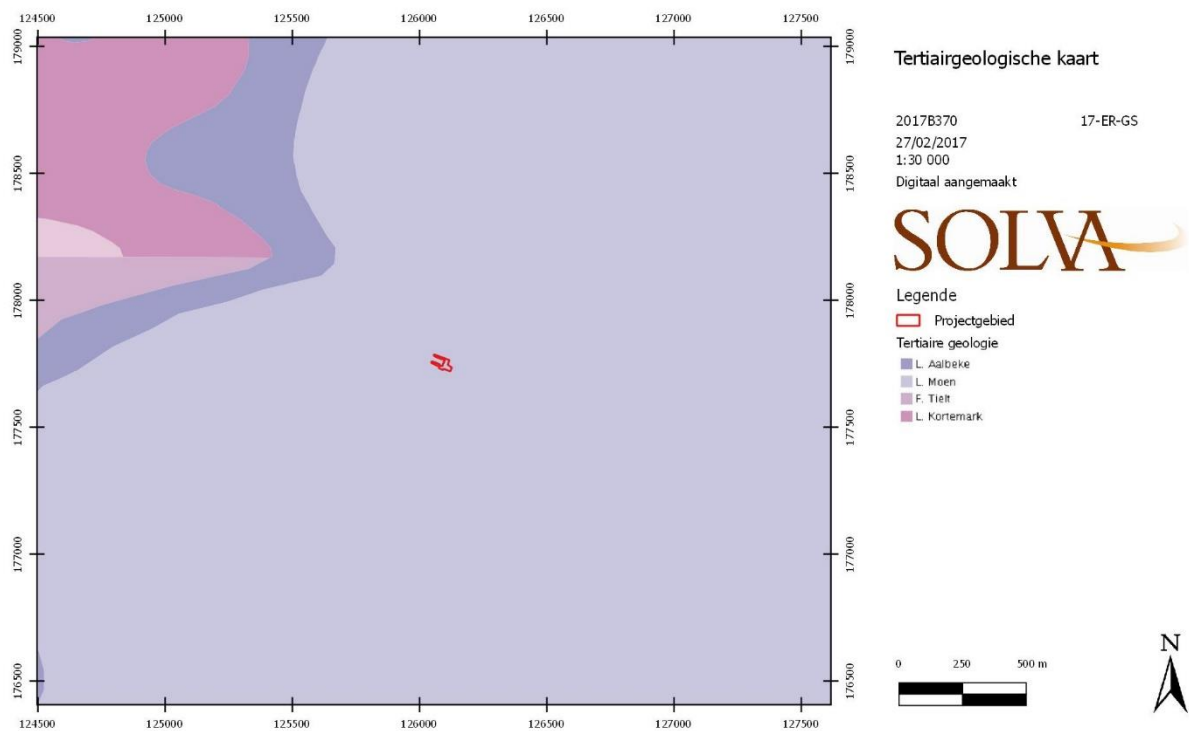
Figuur 7. De quartairegeologische profieltypekaart (Databank Ondergrond Vlaanderen, geraadpleegd via WMS). Ten westen van het projectgebied valt de vallei van de Hoezebeek op.

Op de **quartaire geologische** profieltypekaart (figuur 7) valt af te lezen dat op het terrein geen holocene en/of tardiglaciaal afzettingen bovenop de pleistocene sequentie aanwezig zijn (type 3, groen).³

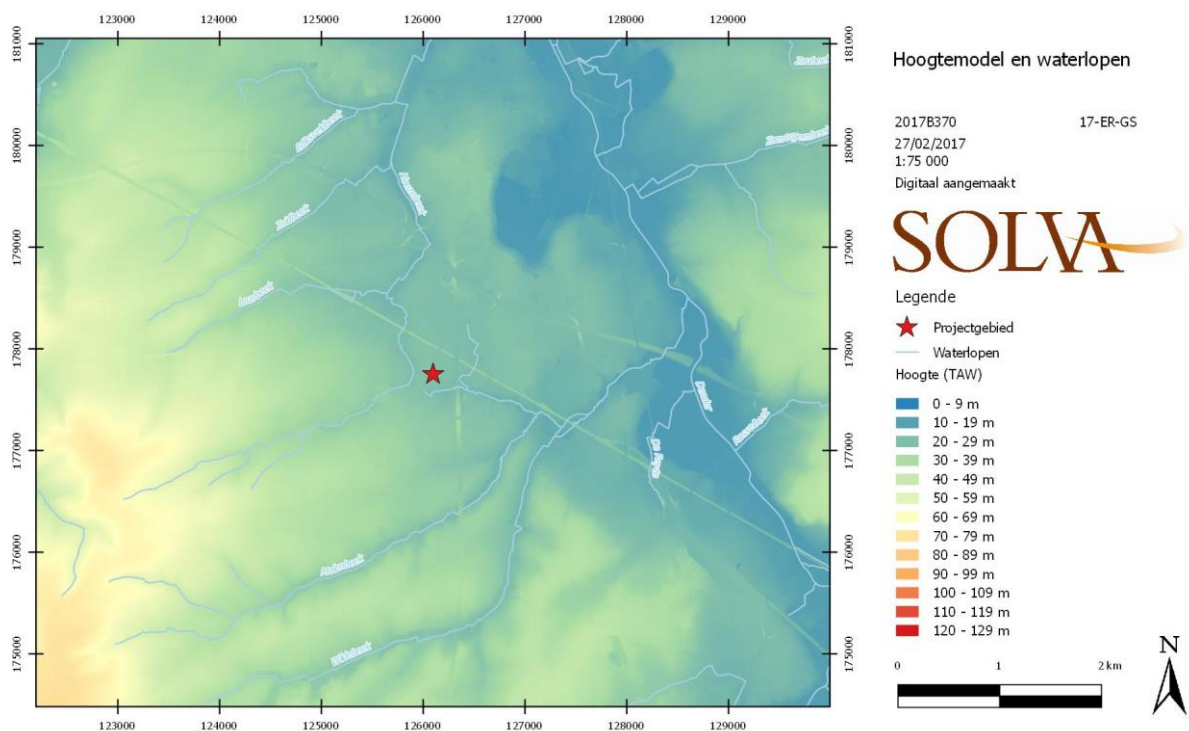
Op de **tertiairegeologische** profieltypekaart (figuur 8) is te zien dat het projectgebied volledig gelegen is op de Formatie van Kortrijk, meer bepaald op het Lid van Moen, met andere woorden, grijze klei tot silt, kleihoudend (kleilagen; *nummulites planulatus*).

Voor het gebied is **geen geomorfologische kaart** beschikbaar.

³ www.dov.vlaanderen.be.

Figuur 8. De tertiair geologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Databank Ondergrond Vlaanderen, geraadpleegd via WMS).

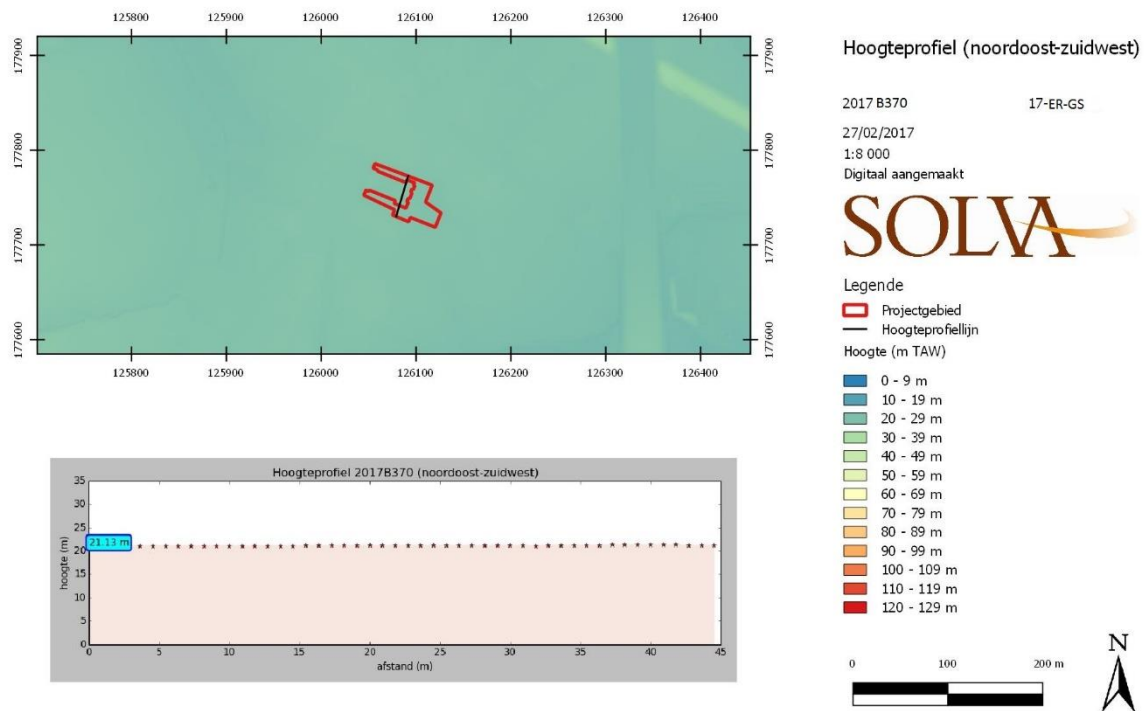

Figuur 9. Hoogtekaart met ligging van het projectgebied ten zuiden van de stad Aalst en ten noordoosten van de uitlopers van de getuigenheuvelrij (AGIV; Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM, raster, 1 m; eigen bewerking).

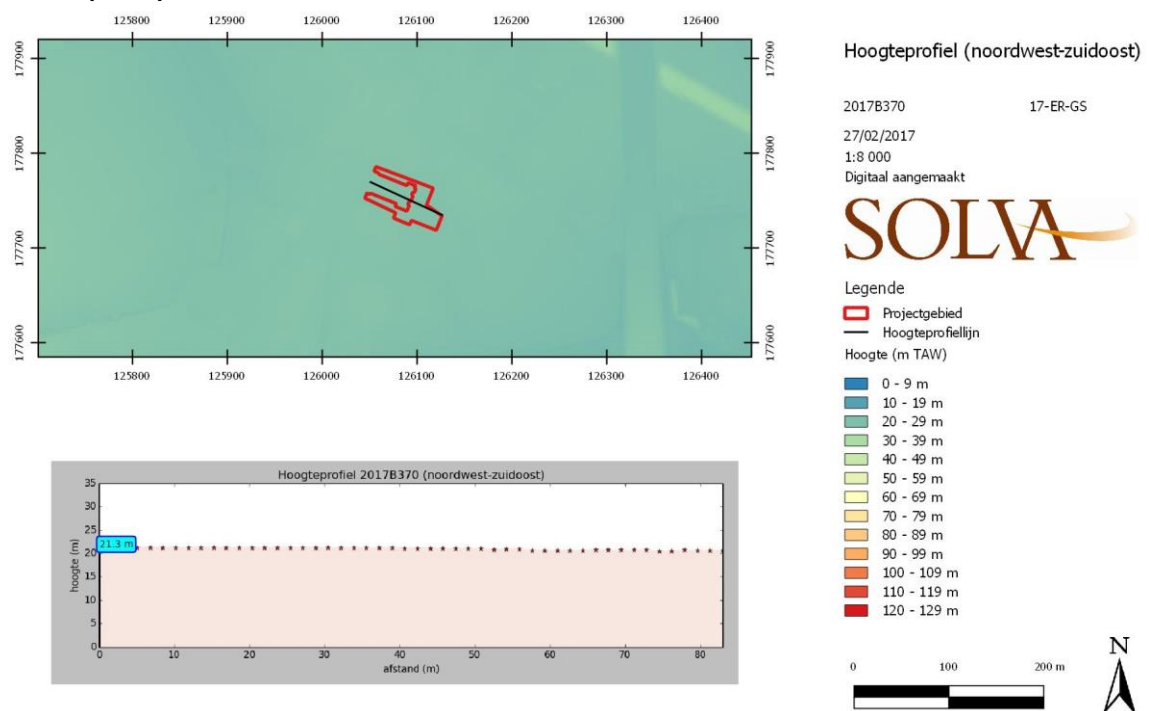
Fysisch-geografische gegevens en grondgebruik

Het projectgebied ligt ten zuiden van Aalst en situeert zich ten oosten van de vallei van de **Hoezebeek** en ten westen van de **Dendervallei** (figuur 9). Het projectgebied wordt gedomineerd

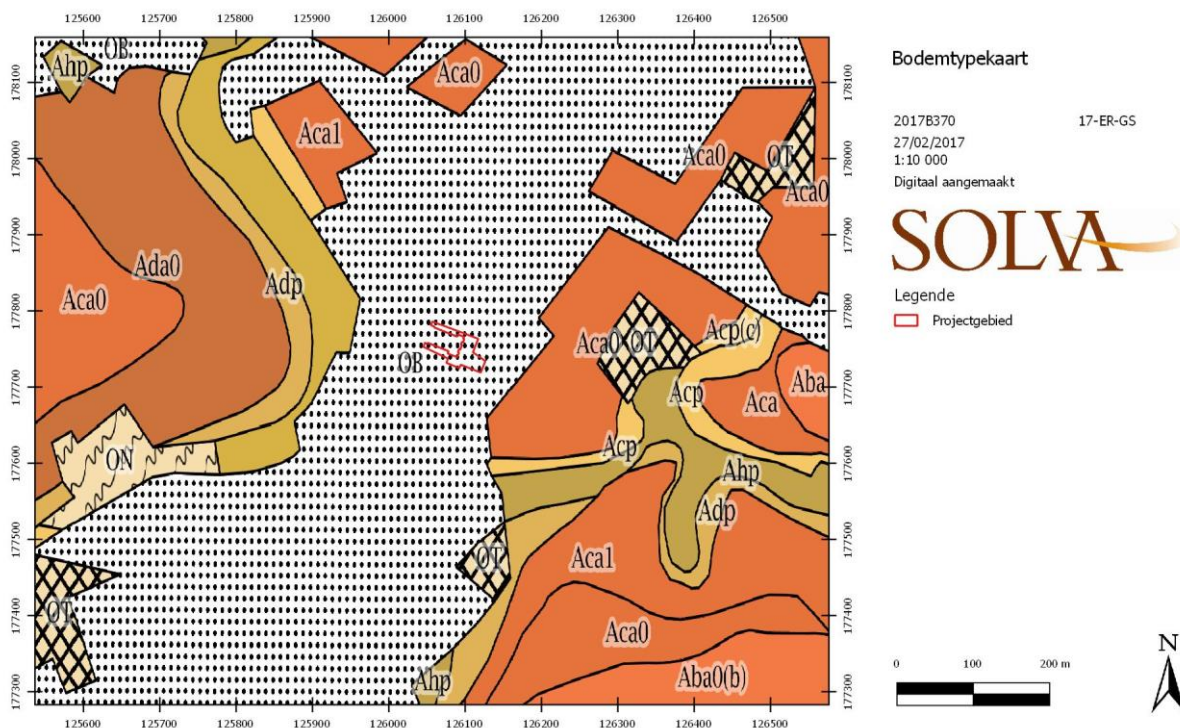
door de Sint-Jozefskerk die zich centraal in het terrein bevindt. De westelijke grens wordt gevormd door de Geraardsbergsesteenweg. In het oosten grenst het projectgebied aan weilanden, bestemd als woonuitbreidingsgebied. Zowel de noordoost-zuidwest als de noordwest-zuidoost lopende doorsnede (resp. figuur 10 en 11) toont dat het terrein zich op een hoogte van ca. 21 m TAW bevindt en nauwelijks een hoogteverschil kent.

Figuur 10. Hoogtemodel van het terrein; dwarsdoorsnede op het terrein van het noordoosten naar zuidwesten (AGIV).

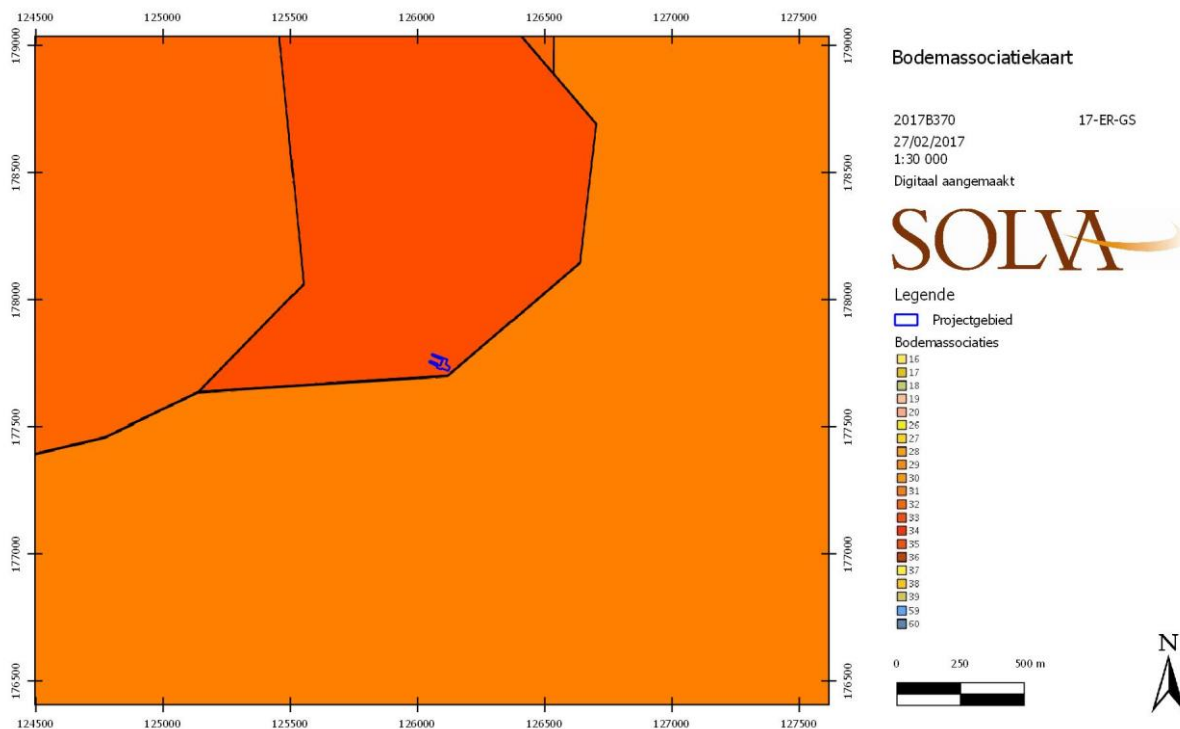

Figuur 11. Hoogtemodel van het terrein; dwarsdoorsnede op het terrein van het noordwesten naar het zuidoosten (AGIV).

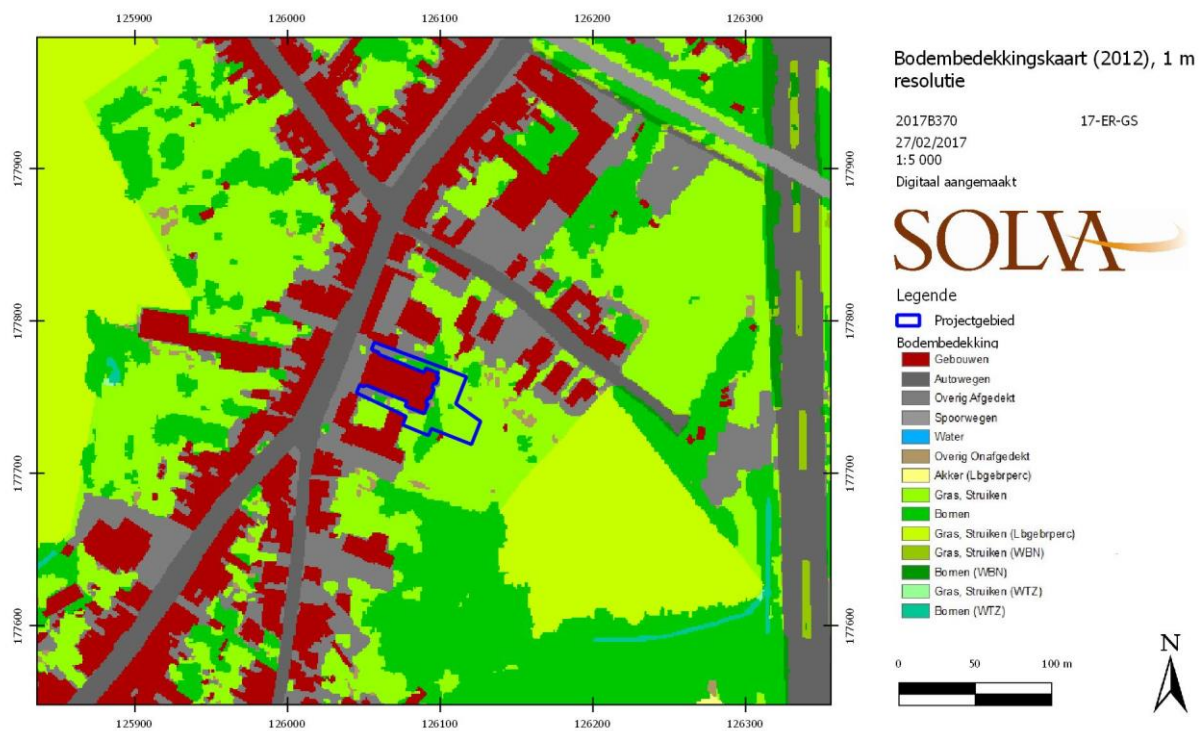
Figuur 12. De bodentypekaart met de positie van het desbetreffende projectgebied (Databank Ondergrond Vlaanderen, geraadpleegd via WMS).

Het projectgebied ligt volledig binnen een bebouwde zone (OB) (figuur 12).

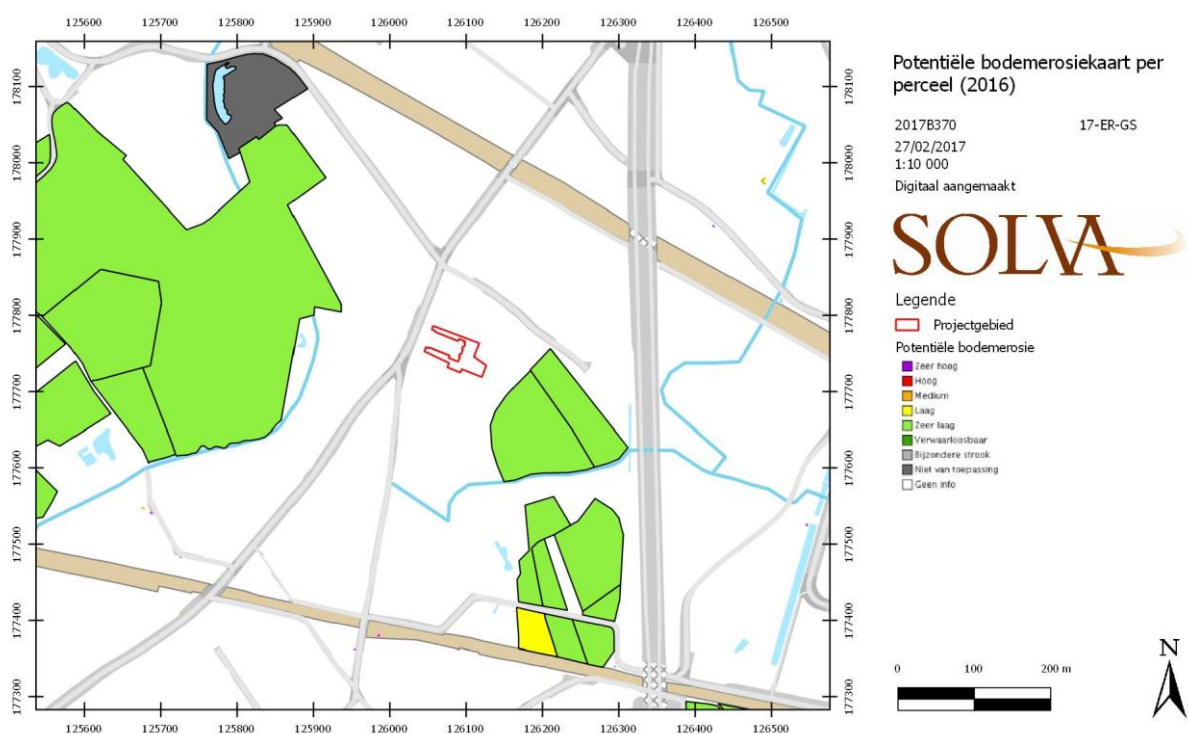
Figuur 13. Bodemassociatiekaart van het projectgebied (Databank Ondergrond Vlaanderen, geraadpleegd via WMS).

De **bodemassociatiekaart** (figuur 13) toont duidelijk dat het projectgebied geassocieerd wordt met matig natte leemgronden met textuur B-horizont en grenst aan gebieden met een normale tot matig droge associatie.

Figuur 14. De bodembedekkingskaart (AGIV, geraadpleegd via WMS).

De bodembedekkingskaart (figuur 14) geeft aan dat het projectgebied een groene zone betreft, die rondom de Sint-Jozefskerk ligt.

Figuur 15. Bodemerosiekaart (Databank Ondergrond Vlaanderen, geraadpleegd via WMS).

De bodemerosiekaart (figuur 15) geeft geen informatie voor het desbetreffende perceel. Vergelijking met omliggende percelen toont echter dat het projectgebied tegenwoordig slechts in zeer lage mate blootgesteld is aan erosie.

Specifieke bijkomende terreininformatie: controleboringen

Administratieve gegevens

- Uitvoeringstermijn: 03-03-2017 (boringen); 07-03-2017 (analyse boringen)
- Aard van het onderzoek: controleboring
- Betrokken actoren: Ruben Pede en Sigrid Klinkenborg

De overige administratieve gegevens zijn dezelfde als de administratieve gegevens van het bureauonderzoek.

De onderzoeksopdracht

Bij de uitvoering van het bureauonderzoek rezen enkele vermoedens dat het onderzoeksgebied in het verleden reeds grondig verstoord was door de mens. De indicatoren van de verstoringen waren:

- De bouw van de Sint-Jozefskerk in 1934. De bouw van de kerk verstoorde vermoedelijk niet enkel de zone van de kerk zelf, maar ook de omliggende gronden voor de aanleg van funderingen en de afwatering.
- De aanwezige waterloop (zoals aangeduid op de Atlas van de Waterlopen 1877, zie hoofdstuk 2.6.2.).

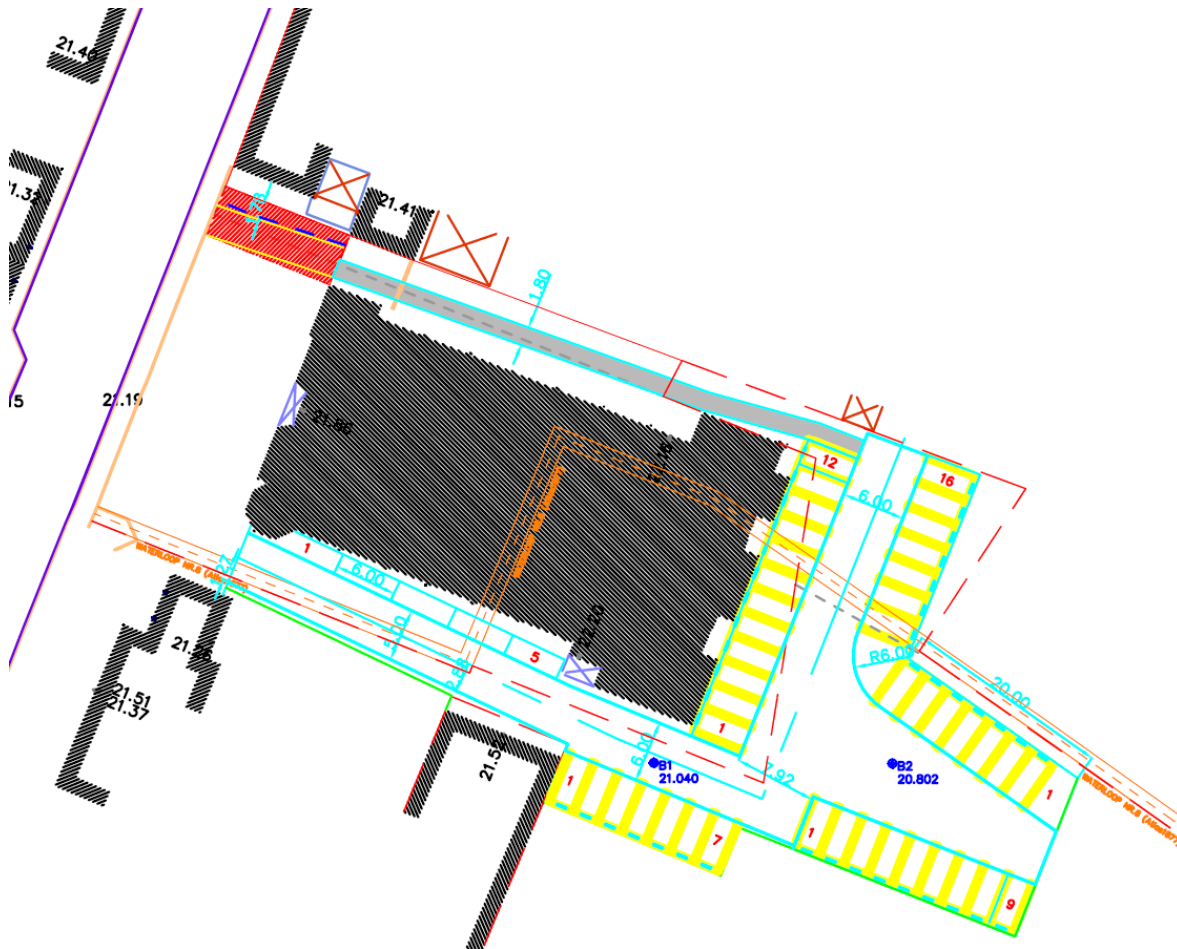
Om na te gaan hoe diep deze vermoedelijke verstoringen reikten, werd het terrein bezocht en werden enkele controleboringen uitgevoerd. Deze boringen hadden als doel een antwoord te formuleren op onderstaande onderzoeksvragen:

- Is de bodem op het projectgebied in het verleden verstoord geweest door de mens?
- Indien ja, hoe diep is de bodem reeds verstoord?
- Hoe dik is het pakket teelaarde?

Beschrijving van de werkwijze en strategie van de controleboring

Verspreid over het terrein werden 2 boringen uitgevoerd (zie figuur 16). De boringen werden uitgevoerd door Ruben Pede en Sigrid Klinkenborg. De boringen gebeurden met een edelmanboor met een diameter van 7 cm. De coördinaten van de 2 controleboringen zijn:

- Boring 1= x: 126085,853; y: 177735,374; z: 21,04
- Boring 2= x: 126108,676; y: 177735,306; z: 20,802

Figuur 16. Plan met aanduiding van de uitgevoerde controleboringen in donkerblauw (bron: SOLVA).

Alle relevante boorprofielen werden tegen een egale en neutrale achtergrond gefotografeerd (foto 3-4). De boorgegevens worden verwerkt in een boorlijst (zie bijlage 3). De interpretatie werd uitgevoerd door Ruben Pede.

Assessmentrapport

Verspreid over het terrein werden 2 boringen uitgevoerd (foto 3 en 4). Deze situeren zich ter hoogte van de aan te leggen rijweg, ten zuiden en oosten van de kerk. Uit de boringen kon het volgende vastgesteld worden:

- De boring ten zuiden van de huidige kerk toonde aan dat de ploeglaag op deze plaats 56 cm dik was. De bovenste 20 cm van dit pakket was vermoedelijk vermengd met ophogingsmateriaal. Onder de ploeglaag bevond zich een B-horizont tot op 70 cm diepte, met daaronder moederbodem (C-horizont).
- De boring ten oosten van de kerk toonde een gelijkaardig beeld. De ploeglaag was hier 30 cm dik, met daaronder een B-horizont tot op 62 cm diepte. Onder de B-horizont bevond zich de moederbodem (C-horizont).

Er kan dus gesteld worden dat in dit deel van het projectgebied pas archeologische sporen kunnen voorkomen in de B-horizont die op 30/56 cm diepte begint. De aard van dit type bodem zal het echter moeilijk maken om in deze laag reeds sporen te herkennen. Een relevant archeologisch situeert zich pas op een diepte van 60-70 cm. Bovendien zal op deze plaats, onder de rijweg, de bodem slechts verstoord worden tot op maximaal 35 cm diepte en zal het grootste deel van de verstoringen dus beperkt blijven tot de ploeglaag. Er is met andere woorden een buffer aanwezig tussen de onderkant van de verstoring en een eventueel archeologisch niveau.

Foto's 3 en 4 geven een beeld van de controleboringen. Ter referentie ligt bij elk boorprofiel een schaallat van 1 m.

Foto 3. Boorprofiel boring 1 (bron: SOLVA).

Foto 4. Boorprofiel boring 2 (bron: SOLVA).

2.6.2. Een tekstuele historische beschrijving van het onderzochte gebied

Inventaris bouwkundig erfgoed

De Sint-Jozefskerk is opgenomen in de inventaris bouwkundig erfgoed.⁴ Het betreft een moderne kerk met noordwestelijk-zuidoostelijke oriëntatie. Ze werd in de vroege jaren 1930 opgetrokken in Boomse baksteen, naar ontwerp van architect V. De Smet.

Voor die jaren '30, was te Terjoden geen parochiekerk aanwezig, het gehucht was afhankelijk van Erembodegem. Als reden voor de oprichting van een nieuwe parochie en bijhorende kerk, wordt de bevolkingsgroei en de uitgestrektheid van de gemeente Erembodegem aangegeven. Een aanvraag tot oprichting van een nieuwe parochie werd ingediend op 5 maart 1905 en werd vervolgens ingewilligd in mei 1906. Er werd echter niet direct overgegaan tot de bouw van de huidige Sint-

⁴ De Groote 2000 ; De Groote 2010 ; De Groote 2013 ; <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/346>

Jozefskerk, maar een voorlopige kerk werd ondergebracht in het werkhuis van de ‘passementerie Bombeek’, gelegen buiten het projectgebied. Voor de definitieve grensregeling tussen de parochies van Erembodegem-Centrum en deze van Terjoden was het wachten tot 8 december 1908. Op 31 juli 1932 werd uiteindelijk de eerste steen gelegd op het projectgebied. In mei 1933 was de bouw voltooid, op 10 september 1934 werd de kerk ingewijd.⁵

Historisch – cartografische documentatie van het projectgebied

Wat **naamgeving** betreft, gaat Terjoden wellicht terug op een familienaam, meer bepaald deze van Willem de Jueden (1295). In de volksmond staat Terjoden echter gekend als *Trejen* of *Treijen*. Deze namen gaan mogelijks terug op het *Hof ter Heyden*. De familie ‘ter Heyden’ komt reeds in de 13de eeuw voor.⁶

a) Jozef Johan Frans Ferraris – Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik: Aelst (1771-1778)

Figuur 17. Detail van de Ferrariskaart (1771-1778) met aanduiding van het onderzoeksgebied (AGIV, geraadpleegd via WMS).

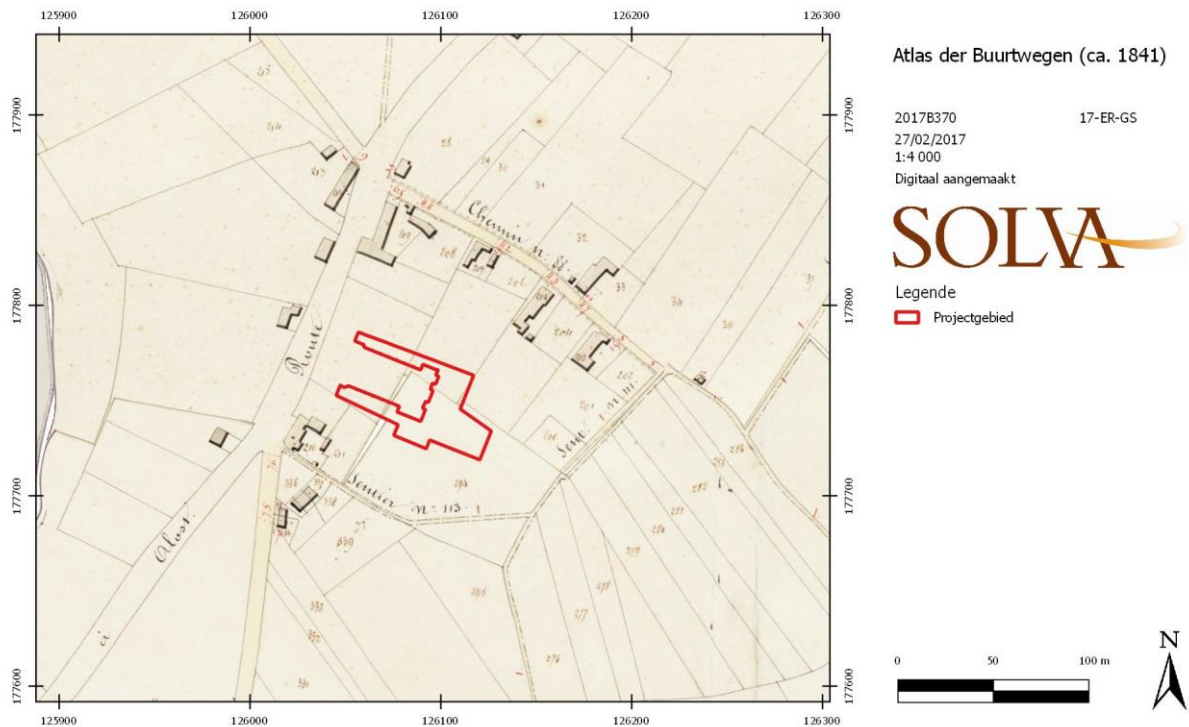
Op de Ferrariskaart (figuur 17) tekent de voorloper van de Geraardsbergsesteenweg zich duidelijk af. Westelijk daarvan duidt een zone met lage begroeiing op de loop van de huidige Hoezebeek. Het projectgebied zelf beslaat twee akker- of weilanden en lijkt geen bewoning te vertonen en maakt deel uit van een rechthoekig gebied, afgebakend door de (voorloper van de) Geraardsbergsesteenweg in het westen, de (voorloper van de) Haantjesweg in het noorden en een pad in het oosten.

⁵ Gaublonne 1950.

⁶ De Loose 2006.

b) Atlas der Buurtwegen (ca. 1841)

Op de Atlas der Buurtwegen (figuur 18) is te zien dat het bouwblok waarin het projectgebied is te situeren, slechts sporadische bebouwing kent. De trage weg die de zuidelijke grens van dit bouwblok vormt, is wellicht van recentere datum aangezien deze niet (duidelijk) op bovenstaande Ferrariskaart wordt weergegeven. De huidige Geraardsbergsesteenweg is wederom aanwezig en is benoemd als *Route à Alost*. Ten westen daarvan is ook de Hoezebeek getekend.

Figuur 18. Afbakening van het onderzoeksgebied op de Atlas der Buurtwegen (ca. 1841) (AGIV, geraadpleegd via WMS).

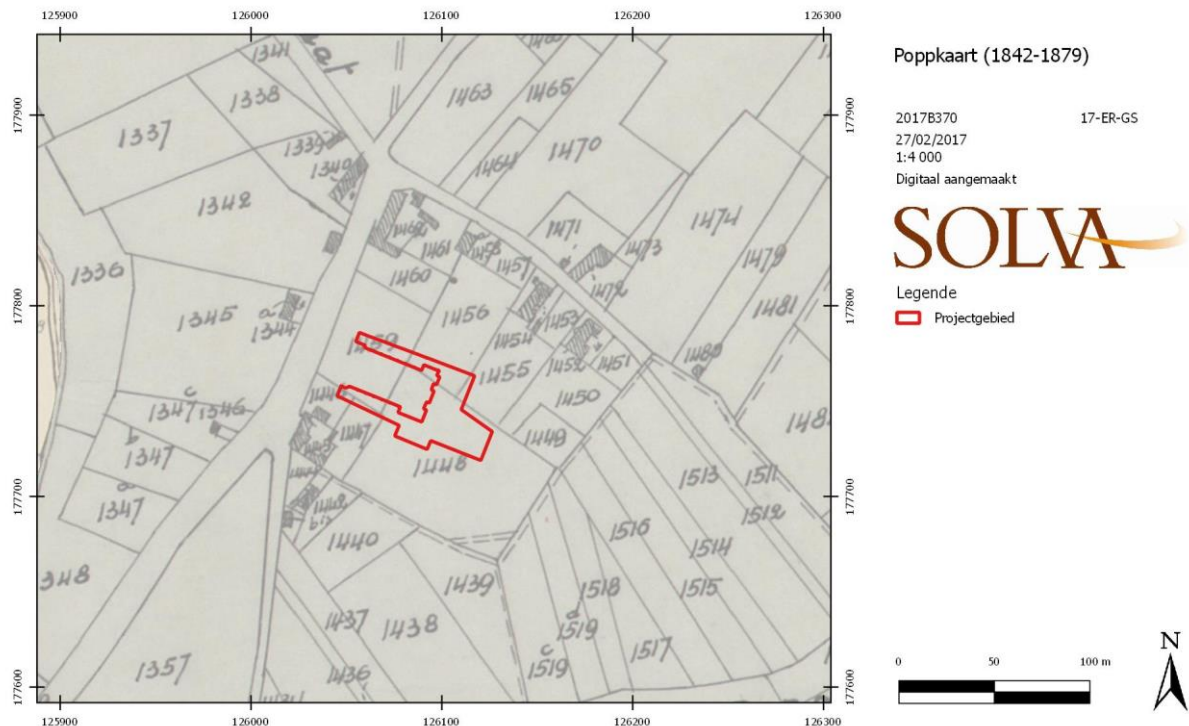
c) Philippe Vandermaelen – Cartes topographiques de la Belgique (1846-1854)

Figuur 19. Detail van Vandermaelenkaart uit 1846-1854 met aanduiding van het onderzoeksgebied (AGIV, geraadpleegd via WMS).

De Vandermaelenkaart (figuur 19) vertoont een afwijking bij het projecteren van het onderzoeksterrein. Niettemin blijft het gebied gekenmerkt door het verloop van de huidige Geraardsbergsesteenweg en Hoezebeek in het westen, sporadische bebouwing en trage wegen als zuidelijke en oostelijke grens.

d) Philippe Chrétien Popp - Atlas cadastral parcellaire de la Belgique (1842-1879)

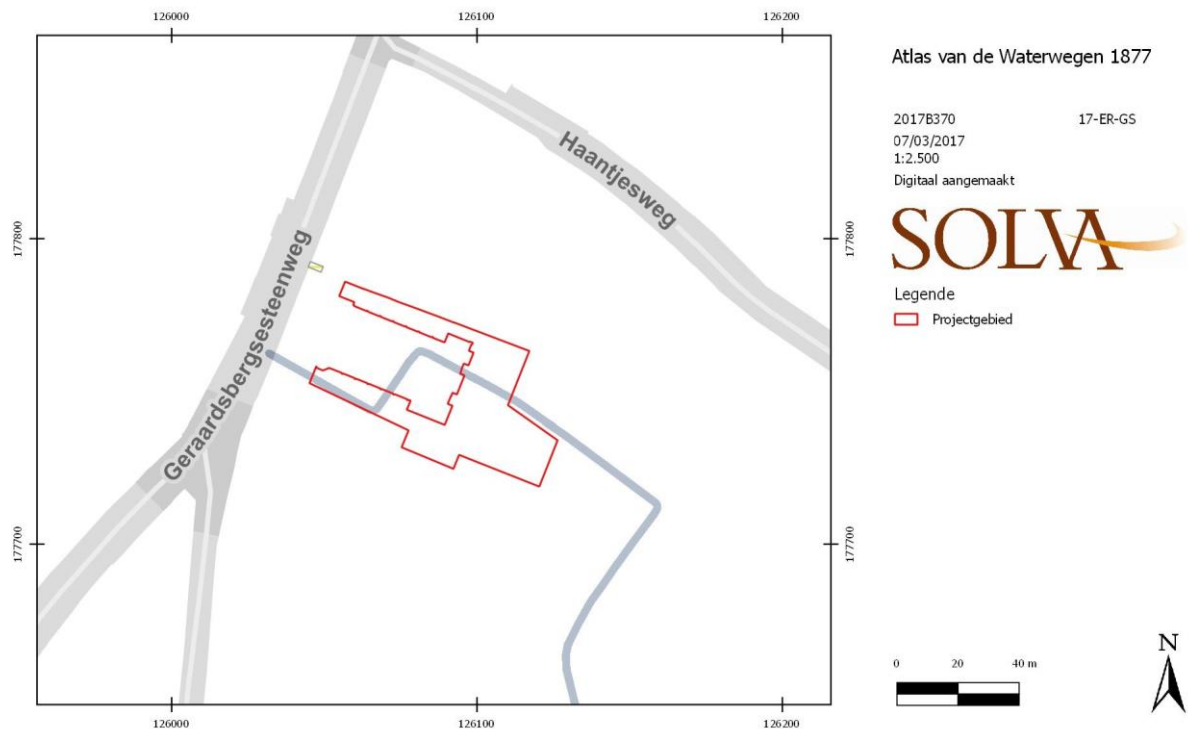

Figuur 20. Detail van het kadasterplan van Popp (1842-1879) met afbakening van het onderzoeksgebied (AGIV, geraadpleegd via WMS).

Het kadasterplan van Popp (figuur 20) geeft dezelfde situatie weer ten opzichte van de voorgaande Atlas der Buurtwegen (figuur 18) en de Vandermaelenkaart (figuur 19). De kaart brengt aldus geen nieuwe elementen aan.

e) Atlas van de waterlopen (1877)

De Atlas van de Waterlopen (figuur 21) toont aan dat er een waterloop doorheen het projectgebied loopt (zie ook figuur 3 of bijlage 1). Dit heeft belangrijke implicaties voor de bewaring van het bodemarchief in delen van het terrein. Gerekend vanaf de westelijke grens van het projectgebied, loopt deze waterloop ca. 25 m in zuidoostelijke richting. De waterloop maakt vervolgens een hoek in noordoostelijke richting en doorsnijdt opnieuw ca. 6,5 m van het projectgebied om vervolgens onder de kerk te verdwijnen. Ten slotte maakt de waterloop onder de huidige kerk wederom een bocht in zuidoostelijke richting en wordt zo ook ca. 18 m van het oostelijke deel van het projectgebied verstoord. Dit 'hoekige' verloop is waarschijnlijk ook te zien in de percelering op de oudere kaarten (zie hierboven). Vermoedelijk gaat het dus om een kunstmatige waterloop die de omgeving draineerde en afwaterde in de richting van de 'Waterleide van den kleinen driesch'. De waterloop is vandaag de dag grotendeels gedempt, een flard is echter nog bewaard net ten oosten van het projectgebied, op de grens met de noordoostelijk aangrenzende percelen (figuur 1 en foto 1). Wanneer dit deze demping is gebeurd, is niet gekend. Sowieso dateert deze demping van voor 31 juli 1932, wanneer de eerste steen van de Sint-Jozefskerk werd gelegd.

Figuur 21: Atlas van de Waterlopen, 1877 (waterloop: blauwgrijze lijn) (GISoost, geraadpleegd via WMS).

f) Recente gebruik van het terrein

Zoals reeds eerder vermeld, omringt het projectgebied de Sint-Jozefskerk die werd gebouwd in 1932-1934. Vandaag bestaat het grootste deel van het projectgebied uit grasland met enkele bomen. De bouw van deze kerk heeft echter ongetwijfeld impact gehad op de onmiddellijke omgeving van de kerk en dus het projectgebied. Bij het opstellen van deze archeologienota werd het terrein ook bezocht om een beeld te krijgen van het recente gebruik van het terrein en voornamelijk de reeds aanwezige verstoringen.

Daaruit bleek dat zeker rekening moet gehouden worden met het gegeven dat het projectgebied reeds deels verstoord is. De kerk is omgeven door een gangpad aangelegd met klinkers. Door de verwilderde toestand was het soms moeilijk vast te stellen tot waar het huidige pad liep. Ook zijn rondom rond de kerk verschillende afgedekte putjes te vinden, vermoedelijk voor de afvoer van water. Eventueel kunnen ze nog gelinkt worden aan de waterloop te zien op de Atlas van de Waterlopen (1877).

Foto 5. Zicht op de noordelijke zijde van de kerk met gangpad en aanduiding van de afvoerputjes van de riolering langs de kerk. Rechts zijn de te rooien bomen voorzien (bron: SOLVA).

Foto 6. Put vermoedelijk voor afwatering aan de noordelijke zijde van de kerk (bron: SOLVA).

Foto 7. Deksel op een van de afwateringsputjes (bron: SOLVA).

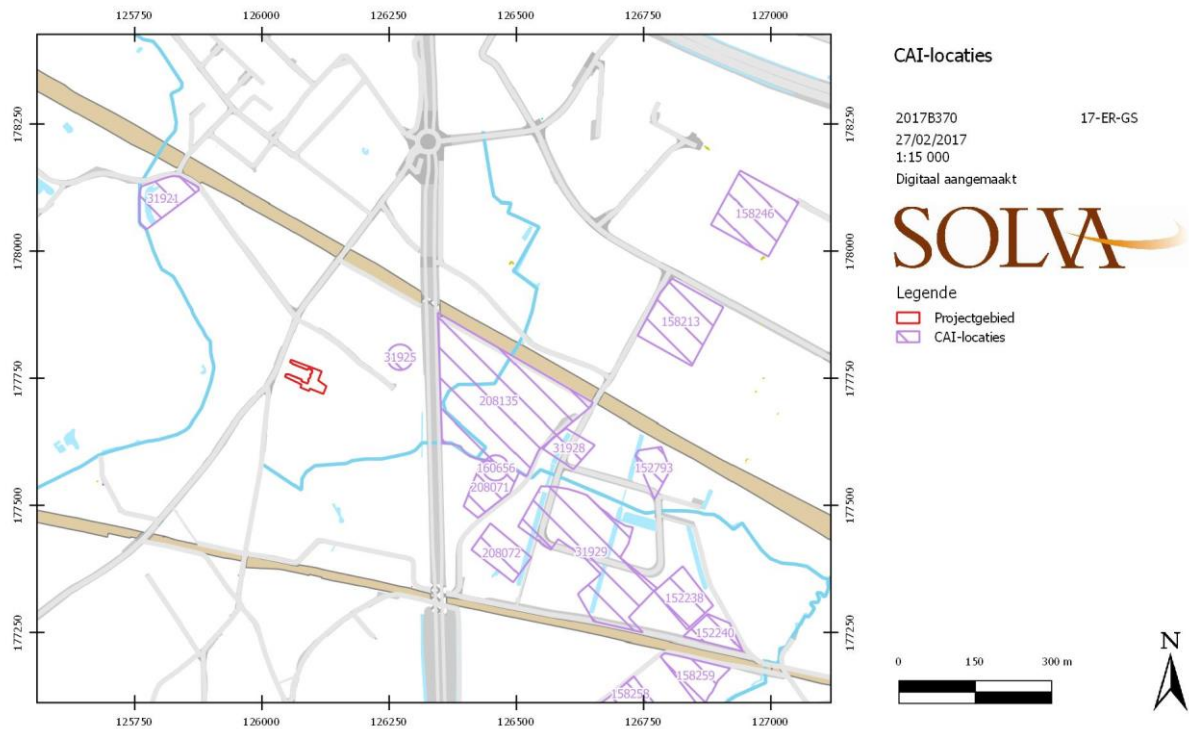

Foto 8. Zicht op de oostelijke zijde van de kerk (bron: SOLVA).

Foto 9. Zicht op de zuidelijke zijde van de kerk met opnieuw diverse putdeksels (bron: SOLVA).

2.6.3. Een tekstuele beschrijving van het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader

Figuur 22. Uittreksel uit de CAI met de gekende sites in de nabijheid van het terrein (Agentschap Onroerend Erfgoed, eigen bewerking).

Een uittreksel uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) toont dat het projectgebied tussen de ca. 2700 m ten zuiden van de grens van de **archeologische zone van Aalst** ligt (figuur 22) en, gezien deze afstand, er enkel indirect mee verbonden is. We zullen dan ook geen overzicht geven van de vondsten binnen deze zone. Er zijn bovendien geen archeologische sites binnen het projectgebied zelf gekend.

In de **ruimere omgeving van het projectgebied** zijn wel enkele sites bekend. Ten noordwesten, langs de Hoezebeek ligt het Hof ter Lokeren (CAI-locatie 31921), een laatmiddeleeuwse (zeker vanaf 1446) en nog steeds bestaande site met walgracht. In de Kloosterstraat, ten noordoosten van het projectgebied, is dan weer een neolithische pijlpunt bij veldprospectie gevonden (CAI-locatie 31925).⁷ Ten oosten van de N45 neemt het aantal meldingen in de CAI toe. Het betreft opnieuw enkele silexvondsten, aangetroffen bij prospectie (CAI-locatie 158246, 158213, 158259 en 158258).⁸ Jongere sporen werden vastgesteld op de site Zuid IV (Erembodegem), meer bepaald uit de bronstijd, ijzertijd, Romeinse periode en vroege tot late/post-middeleeuwen (CAI-locaties 208135, 31928, 160656, 152793, 208071, 208072, 31929, 152238, 152240).⁹

2.6.4. Datering en interpretatie van het onderzochte gebied

-Datering en interpretatie van geomorfologische eenheden van het projectgebied:

De sedimenten aan de oppervlakte dateren uit het **laat-glaciaal**, wat algemeen gesteld met zich meebrengt dat archeologische informatie vanaf het laat-glaciaal, vanaf ongeveer 10.000 jaar geleden, kan aanwezig zijn in het onderzoeksgebied.

-Datering en interpretatie van de antropogene aanwezigheid in het plangebied:

⁷ Van Geit 1987.

⁸ Sergant 1995.

⁹ Klinkenborg & Taelman 2012, De Groote & Moens 1999, Van de Vijver *et al.* 2008, Van de Vijver *et al.* 2009, De Graeve 2012, Verbrugge & De Graeve 2013, Verbrugge *et al.* 2013.

Het cartografisch materiaal toont aan dat het projectgebied minstens **sinds de late 18de eeuw geen bebouwing** heeft gekend, tot de bouw van de **Sint-Jozefskerk** in **1934**. Sporen uit de (vroeg)moderne periode zijn aldus niet te verwachten. Theoretisch kunnen wel **oudere archeologische sites** binnen het projectgebied aanwezig zijn. Dat de wijdere omgeving rond het projectgebied reeds in de middeleeuwen in gebruik was, blijkt uit de **toponiemen** *Terjoden* en *Trejen* of *Treijen*, die minstens tot de 13de eeuw teruggaan. Eerder archeologisch onderzoek (Zuid IV) in de omgeving rond het projectgebied duidt bovendien op menselijke aanwezigheid sinds millennia in de onmiddellijke regio.

De aanwezigheid en bewaring van deze **oudere sporen** is niet absoluut uitgesloten maar **minder vanzelfsprekend** vanwege enkele landschappelijke kenmerken (matig nat gebied) en vooral vanwege de verstoring van de bodem door de bouw van de kerk, een vroegere waterloop en de reeds aanwezige bomen.

2.6.5. Gemotiveerde interpretatie van vondsten, vondstcategorieën, sporen, spoorcombinaties, spoorcategorieën, archeologische structuren en activiteitszones

Niet van toepassing.

2.6.6. Verklaring voor het ontbreken van archeologische vondsten, sporen of een archeologische site

Niet van toepassing.

2.6.7. Confrontatie van de bevindingen met de resultaten van eerder uitgevoerd onderzoek

Niet van toepassing.

2.6.8. Tekstuele synthese

Stad Aalst wenst een **nieuwe parking** aan te leggen rond de Sint-Jozefskerk van Terjoden (Geraardsbergsesteenweg 79A, Erembodegem). De rijweg tussen de parkeerplaatsen wordt in asfalt aangelegd (dikte van het pakket: 35 cm), de parkeerplaatsen zelf worden in steenslag aangelegd (dikte van het pakket: 30 cm) en aan de noordzijde van de kerk komt er een **pad** in beton van de parking naar de ingang van basisschool *De Luchtballon* (dikte van het pakket: 40 cm). Voor deze aanleg zullen 8 à 10 **bomen gerooid** moeten worden. De kerk wordt bovendien ontwijd en krijgt een waarschijnlijke herbestemming als binnenspeeltuin. Deze herbestemming valt echter buiten huidige ontwerp.

De zone bevindt zich buiten een beschermde archeologische site of archeologische zone, maar de oppervlakte van het projectgebied bedraagt meer dan 3000 m² en de ingreep in de bodem meer dan 1000 m².

Derhalve diende in uitvoering van **art. 5.4.1 3°** van het Onroerend Erfgoeddecreet d.d.12 juli 2013, een archeologienota te worden opgesteld ten behoeve van het indienen van de **stedenbouwkundige vergunningsaanvraag**. Er zijn voor dit dossier geen vrijstellingen van toepassing op bovenvermeld artikelnummer.¹⁰

Het projectgebied bevindt zich ten zuiden van Aalst, buiten de archeologische zone. Het terrein ligt ten oosten van de Hoezebeek en ten westen van de vallei van de Dender.

Het cartografisch materiaal toont aan dat het projectgebied **sinds de late 18de eeuw geen bebouwing** heeft gekend, tot de bouw van de **Sint-Jozefskerk** in **1934**. Sporen uit de (vroeg)moderne periode zijn

¹⁰ Het uit te voeren archeologisch onderzoek valt onder de toepassing van het Onroerend Erfgoeddecreet van 12 juli 2013, het Besluit van de Vlaamse regering van 16 mei 2014 betreffende de uitvoering van het Onroerend Erfgoeddecreet, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse regering van 4 december 2015 en de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en de rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 1.0 van 11 december 2015.

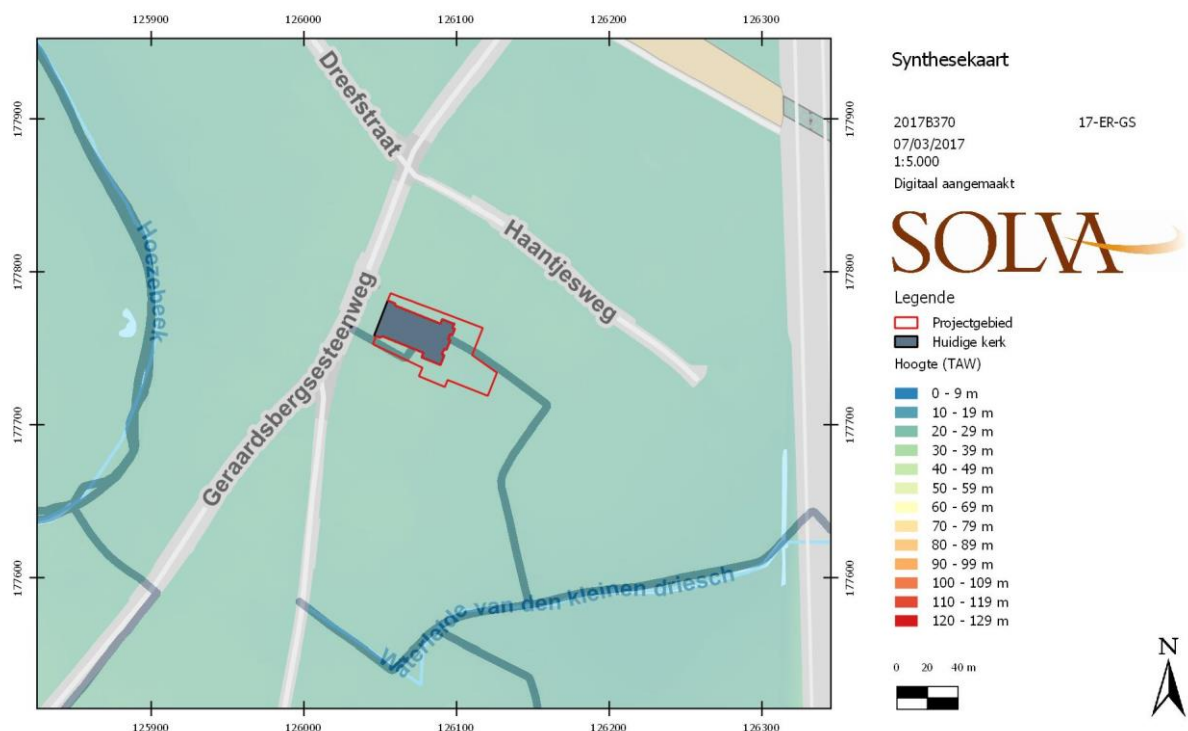
aldus niet te verwachten. Theoretisch gezien kunnen wel **oudere archeologische sites** binnen het projectgebied aanwezig zijn. Dat de wijdere omgeving rond het projectgebied reeds in de middeleeuwen in gebruik was, blijkt uit de **toponiemen** *Terjoden* en *Trejen* of *Treijen*, die minstens tot de 13de eeuw teruggaan. Eerder archeologisch onderzoek in de omgeving rond het projectgebied duidt bovendien op menselijke aanwezigheid sinds millennia in de onmiddellijke regio.

De aanwezigheid en bewaring van deze oudere sporen is echter **minder vanzelfsprekend** vanwege enkele landschappelijke kenmerken (matig nat gebied) en versterking van de bodem door de bouw van de kerk, het gangpad naast de kerk, een voormalige, gedempte waterloop die het terrein doorkruist en de reeds aanwezige bomen.

Binnen dit kader wenst Stad Aalst nu een parking rondom de Sint-Jozefskerk aan te leggen. Samenvattend kan gesteld worden dat de aanleg van de parking vier bodemingrepen inhoudt (rijweg, parkeerplaatsen, voetweg en het rooien van bomen).

Een niet te bepalen aandeel van deze ingrepen betekent geen nieuwe versterking, aangezien de grond reeds deels vergraven is voor de aanleg van de fundering van de Sint-Jozefskerk, het aanwezige gangpad en de gegraven waterloop.

Voor het niet-vergraven deel, betekent deze aanleg wel degelijk een nieuwe versterking. Deze is grotendeels echter beperkt in diepte (30-40 cm). Uit controleboringen blijkt de ploeglaag minimaal 30 cm dik, tot 56cm bij een tweede boring, met daaronder B-horizont tot respectievelijk -62/70cm. De werken raken dus hoofdzakelijk niet aan archeologische lagen. Er is met andere woorden een buffer aanwezig tussen de onderkant van de versterking en een eventueel archeologisch niveau. Slechts voor het rooien van bomen zal men relatief diep dienen te versterken. Het betreft hier echter maximaal 10 lokale ingrepen langs de noordelijke zijde van de kerk die reeds deels vergraven is door de bestaande riolering.

Figuur 23. Synthesekaart van het onderzoeksgebied. Het projectgebied ligt ten oosten van de Hoezebeek. Door het projectgebied loopt een vroegere waterloop, die vandaag niet meer bestaat. Ten oosten van het projectgebied zijn verschillende archeologische sites gekend. Rondom de Sint-Jozefskerk is de kans op het aantreffen van sites niet uit te sluiten maar wel eerder laag omwille van enkele landschappelijke kenmerken (matig natte bodem) en vooral ook eerdere versterking door de bouw van de kerk, bijhorende verharding (gangpad) naast de kerk, de gedempte waterloop en het aanplanten van bomen.

2.7. Evaluatie van de onderzoeksvragen en potentieel op kennisvermeerdering, en de aard en waardering daarvan

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek konden de vooropgestelde **onderzoeksvragen beantwoord** worden. Hieronder worden deze beantwoord en wordt cf. *CGP 12.5.1.3*, 7° een inschatting gemaakt van het potentieel op kennisvermeerdering van het projectgebied, wat moet leiden tot de uiteindelijke evaluatie of bijkomend onderzoek noodzakelijk is.

-Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?

Er zijn **geen directe aanwijzingen** voor archeologische sporen binnen het projectgebied.

Het cartografisch materiaal toont aan dat het projectgebied **sinds de late 18de eeuw geen bebouwing** heeft gekend, tot de bouw van de **Sint-Jozefskerk in 1934**. Sporen uit de (vroeg)moderne periode zijn aldus niet te verwachten. Theoretisch kunnen wel **oudere archeologische sites** binnen het projectgebied aanwezig zijn. Dat de bredere omgeving rond het projectgebied reeds in de middeleeuwen in gebruik was, blijkt uit de **toponiemen** *Terjoden* en *Trejen* of *Treijen*, die minstens tot de 13de eeuw teruggaan. Eerder archeologisch onderzoek in de omgeving rond het projectgebied duidt bovendien op menselijke aanwezigheid sinds millennia in de onmiddellijke regio.

De aanwezigheid en bewaring van deze oudere sporen is echter **minder vanzelfsprekend** vanwege het matig natte gebied en recente vergravingen door de bouw van de kerk (gangpad, afvoerkanaltjes, ...) en de gedempte gracht.

-Wat is de landschapshistoriek van het terrein?

De sedimenten aan de oppervlakte dateren uit het **laat-glaciaal**. Behoudens de bouw van de Sint-Jozefskerk, zijn er geen aanwijzingen voor recentere aanvullingen of vergravingen.

Het terrein ligt ten oosten van de Hoezebeek. Erosie heeft wellicht geen belangrijke rol gespeeld in de landschapshistoriek van het terrein, gezien zijn vrij vlak verloop.

-Welke gebruiksevolutie kende het terrein?

Voor het einde van de 18de eeuw is er weinig informatie voorhanden die meer inzicht geeft in het gebruik van het terrein. De bredere omgeving wordt echter reeds eeuwenlang geëxploiteerd, zoals blijkt uit de **toponiemen** *Terjoden* en *Trejen* of *Treijen*, die minstens tot de 13de eeuw teruggaan, en eerder archeologisch onderzoek in Erembodegem (vooral de site van Zuid IV). Sedert het einde van de **18de eeuw**, maar wellicht reeds eerder, is nooit bebouwing aanwezig geweest op het terrein, tot de bouw van de Sint-Jozefskerk in 1934. In de 19de en 20ste eeuw verdichtte de bebouwing uiteindelijk in steeds toenemende mate langsheen de Geraardsbergsesteenweg en de Haantjesweg. De binnenkant van het bouwblok heeft steeds een **open karakter** behouden, al werd deze op een niet nader te bepalen tijdsspanne doorsneden door een **waterloop**.

-Wat is de impact van de geplande werken?

De bodemingrepen die gepaard gaan met de aanleg van de parking omvatten 1) een rijweg, 2) parkeerplaatsen, 3) een betonnen pad en 4) het rooien van bomen. In onderstaande wordt iedere bodemingreep nader toegelicht.

Ten zuiden en oosten van de Sint-Jozefskerk wordt een **rijweg** (ca. 742 m²) aangelegd. Men voorziet ook een aansluiting naar het woonuitbreidingsgebied ten oosten van de kerk. Volgens het typeprofiel bestaat deze weg uit een steenslagfundering van 25 cm, een onderlaag van 6 cm en een laag asfaltbeton van 4 cm. De totale **dikte** van de opbouw komt hierbij op **35 cm**.

Langsheen bovenstaande rijweg zijn **parkeerplaatsen** (ca. 682 m²) voorzien. Deze bestaat uit een steenslagfundering van 25 cm, een laag geotextiel en 5 cm natuursteenslag. De totale **dikte** bedraagt aldus **30 cm**.

Ten noorden van de Sint-Jozefskerk voorziet men een **pad** (ca. 92 m²), om de verbinding van de parkeerplaatsen naar de school, die aan het projectgebied grenst, te maken. De voetweg bestaat uit een steenslagfundering van 20 cm en een ongewapende cementbetonverharding van 20 cm. De totale **dikte** van de voetweg bedraagt aldus **40 cm**.

Ten slotte dienen een 8 tot 10 **bomen gerooid** te worden voor de aanleg van deze parking. De diepte van deze ingreep is niet gekend, maar wordt geschat op **maximaal 1,5 m**.

Samenvattend kan gesteld worden dat de aanleg van de parking vier bodemingrepen inhoudt (rijweg, parkeerplaatsen, voetweg en het rooien van bomen). Een niet te bepalen aandeel van deze ingrepen betekent *geen* nieuwe verstoring, aangezien de grond reeds deels vergraven is voor de aanleg van de fundering en afwatering van de Sint-Jozefskerk, het gangpad en de vroegere waterloop.

Voor het niet-vergraven deel, betekent deze aanleg wel degelijk een nieuwe verstoring. Deze is echter beperkt in diepte (tot maximaal 40 cm voor het pad ten noorden van de kerk). Uit controleboringen blijkt dat de ploeglaag minimaal 30 cm dik is, met daaronder een B-horizont (tot -62 en -70). De werken raken dus hoofdzakelijk niet aan archeologische lagen. Er is met andere woorden een buffer aanwezig tussen de onderkant van de verstoring en een eventueel archeologisch niveau. De werken zijn bovendien beperkt in oppervlakte. Slechts voor het rooien van bomen zal men relatief diep dienen te verstoren. Het betreft hier echter maximaal 10 lokale ingrepen.

-Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site op lokaal, regionaal en op Vlaams niveau? (cf. CGP 12.5.1.3, 7°)

Er zijn een aantal gegevens die het mogelijk maken om de **verwachting** ten aanzien van archeologisch erfgoed in te schatten. Ons baserend op landschappelijke gegevens, cartografisch materiaal en historische bronnen kunnen we in deze fase een hypothetisch verwachtingspatroon formuleren voor het projectgebied.

Het terrein ligt ten oosten van de Hoezebeek en ten westen van de Dendervallei. De aanwezige bodem staan gekarteerd als **matig nat**. Het kan een verklaring zijn waarom het terrein sinds de vroegmoderne periode nooit bebouwing heeft gekend (cf. akker- of weiland op de Ferrariskaart).

Het projectgebied bevindt zich ten zuiden van Aalst, **buiten de archeologische zone**. Er lijkt ter hoogte van het projectgebied ook geen directe link met de historische kern te zijn. Ten oosten van het terrein zijn wel enkele archeologische sites gekend. Vooral de opgravingen te Zuid IV (Erembodegem) zijn relevant voor het onderzoeksgebied.

Samenvattend kunnen we stellen dat het projectgebied **sinds de late 18de eeuw geen bebouwing** heeft gekend, tot de bouw van de **Sint-Jozefskerk in 1934**. Sporen uit de (vroeg)moderne periode zijn aldus niet te verwachten. Theoretisch kunnen wel **oudere archeologische sites** binnen het projectgebied aanwezig zijn. Dat de ruimere omgeving rond het projectgebied reeds in de middeleeuwen in gebruik was, blijkt uit de **toponiemen** *Terjoden* en *Trejen* of *Treijen*, die minstens tot de 13de eeuw teruggaan. Eerder archeologisch onderzoek (Zuid IV) in de omgeving rond het projectgebied duidt bovendien op menselijke aanwezigheid sinds millennia in de onmiddellijke regio.

De aanwezigheid en bewaring van deze oudere sporen is echter **minder vanzelfsprekend** vanwege enkele landschappelijke kenmerken (matig nat gebied) en vooral de **verstoring** van de bodem door de bouw van de kerk (en de bijhorende afwatering), de aanwezigheid van het gangpad, de vroegere waterloop en de reeds aanwezige bomen.

De bestaande toestand heeft het eventueel aanwezig archeologisch relevant **bodemarchief dus minstens deels sterk verstoord**. Een bezoek aan het terrein wees uit dat de onmiddellijke omgeving van de kerk reeds duidelijk verstoord is met een pad in klinkers en diverse putjes, vermoedelijk te linken aan de afwatering van de kerk.

Enkel een gedeelte van het terrein aan de achterzijde (zuidoostelijk) van de kerk is vrij ongeschonden, hoewel ook daar zich centraal in het terrein een verstoring bevindt (tracé van de

gedempte waterloop). De oppervlakte van **'ongestoorde' grond is dus beperkt** ten aanzien van het totale oppervlakte van het projectgebied.

De vraag stelt zich tevens of de aard van de **toekomstige werken** een verder onderzoek verantwoordt. De werken hebben een **beperkte impact** in de diepte (met uitzondering van het rooien van bomen, beperkt tot maximaal 40 cm) en in oppervlakte (gedeeltelijke verstoring door bouw kerk, waterloop en bomen). **Controleboringen** toonden bovendien aan dat de ploeglaag op het terrein varieert tussen de 30 en de 56 cm dikte. Hieronder situeert zich een B-horizont die ervoor zorgt dat een mogelijk relevant archeologisch niveau zich pas op 60-70 cm onder het maaiveld manifesteert. Er is met andere woorden een buffer aanwezig tussen de onderkant van de verstoring en een eventueel archeologisch niveau.

Een eventueel verder vooronderzoek in de niet-verstoorde delen uitgaande van de beperkte verstoringsdiepte, zou amper ruimtelijk inzicht en interpretatie kunnen bieden op aanwezige archeologische sporen/sites als die al zouden aangesneden worden. Het **potentieel op kennisvermeerdering** is dan ook zeer **gering** en een verder(e) archeologisch vooronderzoek/opvolging van de werken lijkt dus, kosten-baten beschouwd, niet aangewezen.

-Wat is de aard en waardering van het kennispotentieel? (cf. CGP 12.5.1.3, 7°)

Niet van toepassing gelet op voorgaande, er is *de facto* **weinig tot geen wetenschappelijk kennispotentieel**.

-Is er verder vooronderzoek noodzakelijk en welke vorm dient dit aan te nemen?

Alle bovenstaande **onderzoeksvragen** konden op basis van de bureaustudie voldoende **beantwoord** worden. Het wetenschappelijk onderzoekspotentieel, als er al sporen zouden aangetroffen worden binnen het gabarit van de werken, is zéér gering. Bijkomend vooronderzoek zal geen nieuwe inzichten brengen en is derhalve niet relevant.

Om deze redenen wordt in het kader van de stedenbouwkundige vergunning **geen verder archeologisch (voor)onderzoek** op het terrein geadviseerd. Dit advies stelt noch de initiatiefnemer, noch zijn (onder)aannemers vrij van de in artikel 5.1.4 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 bedoelde meldingsplicht.

-Opgave van de onderzoeksvragen die moeten beantwoord worden om het aanwezige potentieel te exploiteren (cf. CGP 12.5.1.3, 7°)

Niet van toepassing.

-Kaart met afbakening van zones waar al dan niet archeologisch erfgoed vastgesteld of verwacht wordt (cf. CGP 12.5.1.3, 7°)

Niet van toepassing.

2.8. Beschrijving van de kaders waarbinnen het potentieel op kennisvermeerdering geëxploiteerd moet worden

Niet van toepassing.

2.9. Samenvatting gericht op een gespecialiseerd publiek

Stad Aalst wenst een **nieuwe parking** aan te leggen rond de Sint-Jozefskerk van Terjoden (Geraardsbergsesteenweg 79A, Erembodegem). De rijweg tussen de parkeerplaatsen wordt in asfalt aangelegd (dikte van het pakket: 35 cm), de parkeerplaatsen zelf worden in steenslag aangelegd (dikte van het pakket: 30 cm) en aan de noordzijde van de kerk komt er een **pad** in beton van de parking naar de ingang van basisschool *De Luchtballon* (dikte van het pakket: 40 cm). Voor deze aanleg zullen 8 à 10 **bomen gerooid** moeten worden. De kerk wordt bovendien ontwijd en krijgt een

waarschijnlijke herbestemming als binnenspeeltuin. Deze herbestemming valt echter buiten huidig ontwerp.

De zone bevindt zich buiten een beschermde archeologische site of archeologische zone, maar de oppervlakte van het projectgebied bedraagt meer dan 3000 m² en de ingreep in de bodem meer dan 1000 m². Derhalve diende in uitvoering van art. 5.4.1 3° van het Onroerend Erfgoeddecreet d.d.12 juli 2013, een archeologienota te worden opgesteld ten behoeve van het indienen van de stedenbouwkundige vergunningsaanvraag. Er zijn voor dit dossier geen vrijstellingen van toepassing op bovenvermeld artikelnummer.¹¹

Ten behoeve van het bekomen van een bekrachtigde archeologienota is een bureauonderzoek uitgevoerd.

Het projectgebied bevindt zich ten zuiden van Aalst, **buiten de archeologische zone**. Het terrein ligt ten oosten van de Hoezebeek en ten westen van de Dendervallei. De aanwezige bodem staan gekarteerd als **matig nat**.

De aanleg van de **nieuwe parking** houdt vier bodemingrepen in (rijweg, parkeerplaatsen, voetweg en het rooien van bomen). Een niet te bepalen aandeel van deze ingrepen betekent geen nieuwe verstoring, aangezien de grond reeds deels vergraven is voor de aanleg van de fundering van de Sint-Jozefskerk, een gangpad naast de kerk en een vroegere waterloop. Voor het niet-vergraven deel, betekent deze aanleg wel degelijk een nieuwe verstoring. Deze is echter grotendeels beperkt in diepte. Slechts voor het rooien van bomen zal men relatief diep dienen te verstoren. Het betreft hier echter maximaal 10 lokale ingrepen.

Samenvattend kunnen we stellen dat het projectgebied **sinds de late 18de eeuw geen bebouwing** heeft gekend, tot de bouw van de **Sint-Jozefskerk in 1934**. Sporen uit de (vroeg)moderne periode zijn aldus niet te verwachten. Theoretisch kunnen wel **oudere archeologische sites** binnen het projectgebied aanwezig zijn. Dat de bredere omgeving rond het projectgebied reeds in de middeleeuwen in gebruik was, blijkt uit de **toponiemen Terjoden en Trejen of Treijen**, die minstens tot de 13de eeuw teruggaan. Eerder archeologisch onderzoek in de omgeving rond het projectgebied duidt bovendien op menselijke aanwezigheid sinds millennia in de onmiddellijke regio.

De aanwezigheid en bewaring van deze oudere sporen is echter **minder vanzelfsprekend** vanwege enkele landschappelijke kenmerken (matig nat gebied) en de verstoring van de bodem door de bouw van de kerk, de vroegere waterloop en de reeds aanwezige bomen.

De bestaande toestand heeft het eventueel aanwezig archeologisch relevant **bodemarchief dus minstens deels sterk verstoord**. Een bezoek aan het terrein wees uit dat de onmiddellijke omgeving van de kerk reeds duidelijk verstoord is met een pad in klinkers en diverse putjes, vermoedelijk te linken aan de afwatering van de kerk. De vraag stelt zich tevens of de aard van de **toekomstige werken** een verder onderzoek verantwoordt. De werken hebben een **beperkte impact** in de diepte (met uitzondering van het rooien van bomen, beperkt tot maximaal 40 cm) en in oppervlakte (gedeeltelijke verstoring door bouw van de kerk en de reeds aanwezige bomen). Controleboringen toonden bovendien aan dat de ploeglaag op het terrein varieert tussen de 30 en de 56 cm dikte. Hieronder situeert zich een B-horizont die ervoor zorgt dat een mogelijk relevant archeologisch niveau zich pas op 60-70 cm onder het maaiveld manifesteert. Er is met andere woorden een buffer aanwezig tussen de onderkant van de verstoring en een eventueel archeologisch niveau.

¹¹ Het uit te voeren archeologisch onderzoek valt onder de toepassing van het Onroerend Erfgoeddecreet van 12 juli 2013, het Besluit van de Vlaamse regering van 16 mei 2014 betreffende de uitvoering van het Onroerend Erfgoeddecreet, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse regering van 4 december 2015 en de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en de rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 2.0 van 1 januari 2017.

Een eventueel verder vooronderzoek in de niet-verstoorde delen uitgaande van de beperkte verstoringsdiepte, zou amper ruimtelijk inzicht en interpretatie kunnen bieden op aanwezige archeologische sporen/sites als die al zouden aangesneden worden. Het **potentieel op kennisvermeerdering** is dan ook zeer **gering** en een verder(e) archeologisch vooronderzoek/opvolging van de werken lijkt dus, kosten-baten beschouwd, niet aangewezen.

2.10. Samenvatting gericht op een niet gespecialiseerd publiek

Stad Aalst wenst een **nieuwe parking** aan te leggen rond de Sint-Jozefskerk van Terjoden (Geraardsbergsesteenweg 79A, Erembodegem). De baan tussen de parkeerplaatsen wordt in asfalt aangelegd (dikte van het pakket: 35 cm), de parkeerplaatsen zelf worden in steenslag aangelegd (dikte van het pakket: 30 cm) en aan de noordzijde van de kerk komt er een **pad** in beton van de parking naar de ingang van basisschool *De Luchtballon* (dikte van het pakket: 40 cm). Voor deze aanleg zullen 8 à 10 **bomen gerooid** moeten worden. De kerk wordt bovendien ontwijd en krijgt een waarschijnlijke herbestemming als binnenspeeltuin. Deze herbestemming valt echter buiten huidig ontwerp.

Ten behoeve van het bekomen van een bekrachtigde archeologienota is een bureauonderzoek uitgevoerd. Daaruit blijkt dat de impact van de geplande werken op het mogelijk aanwezige archeologische erfgoed omwille van verschillende redenen gering te noemen is. Samenvattend kunnen we stellen dat het projectgebied **sinds de late 18de eeuw geen bebouwing** heeft gekend, tot de bouw van de **Sint-Jozefskerk** in **1934**. Sporen uit de (vroeg)moderne periode zijn aldus niet te verwachten. Theoretisch kunnen wel **oudere archeologische sites** binnen het projectgebied aanwezig zijn. Dat de ruimere omgeving rond het projectgebied reeds in de middeleeuwen in gebruik was, blijkt uit de **toponiemen** *Terjoden* en *Trejen* of *Treijen*, die minstens tot de 13de eeuw teruggaan. Eerder archeologisch onderzoek in de omgeving rond het projectgebied duidt bovendien op menselijke aanwezigheid sinds millennia in de onmiddellijke regio. De aanwezigheid en bewaring van deze oudere sporen is echter **minder vanzelfsprekend** vanwege enkele landschappelijke kenmerken (matig nat gebied) en versterking van de bodem door de bouw van de kerk, een vroegere waterloop en de reeds aanwezige bomen.

De bestaande toestand heeft het eventueel aanwezig archeologisch relevant **bodemarchief dus minstens deels sterk verstoord**. De vraag stelt zich tevens of de aard van de **toekomstige werken** een verder onderzoek verantwoordt. De werken hebben een **relatief beperkte impact** in de diepte (met uitzondering van het rooien van bomen, beperkt tot maximaal 40 cm) en in oppervlakte (gedeeltelijke versterking door bouw kerk en aanplanten bomen). Controleboringen toonden bovendien aan dat de ploeglaag op het terrein varieert tussen de 30 en de 56 cm dikte. Een eventueel verder vooronderzoek in de niet-verstoorde delen uitgaande van de beperkte verstoringsdiepte, zou amper ruimtelijk inzicht en interpretatie kunnen bieden op aanwezige archeologische sporen/sites als die al zouden aangesneden worden. Het **potentieel op kennisvermeerdering** is dan ook zeer **gering** en een verder(e) archeologisch vooronderzoek/opvolging van de werken lijkt dus, kosten-baten beschouwd, niet aangewezen.

2.11. Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: *Historische stadskern van Aalst, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/140017> (geraadpleegd op 9 maart 2017).

Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: *Sint-Jozefskerk, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/346> (geraadpleegd op 9 maart 2017).

De Graeve A., Verbrugge A. & Cherretté B. 2012, Sporen van middeleeuwse bewoning te Erembodegem Zuid IV (Fase 3) (Oost-Vlaanderen), *Archaeologia Mediaevalis* 35, 99-100.

De Groote K. 2010, The contribution of archaeological sources to the research of the formation of towns. The example of Aalst, a border town in the county of Flanders. In: De Groote K, Tys D. & Pieters M. (eds.): *Exchanging Medieval Material Culture. Studies on archaeology and history presented to Frans Verhaeghe*, Relicta Monografieën 4, Brussel, 249-266.

De Groote K. 2000, Van prestedelijke nederzetting tot omwalde stad. Archeologie van de Aalsterse stadsontwikkeling, *Het Land van Aalst* 52:2, 234-252.

De Groote K. 2013, De stadswording van Aalst. Of hoe een Merovingische nederzetting uitgroeide tot een laatmiddeleeuwse stad, *Monumenten & Landschappen* 32:1, 4-32.

De Groote K & Moens J. 1999, Middeleeuwse sporen in Erembodegem Terjoden (Ovl), *Archaeologica Mediaevalis* 22, 20-21.

De Loose W. 2006, Terjoden – toponiemen, *Mededelingen Heemkundige Kring Groot-Haaltert* 26:4, 10-13.

Gaublomme V. 1950, De Sint-Jozefsparochie te Terjoden, *Het Land van Aalst* 2:6, 148-158.

Klinkenborg S. & Taelman E. 2012, Aalst (Erembodegem) Zuid IV fase 4. Archeologisch vooronderzoek, *Solva Archeologie rapport* 28.

Sergant J. 1995, *Een onderzoek naar de steentijd in het Aalsterse*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Gent: Universiteit Gent.

Sevenant M., Menschaert J., Couvreur M., Ronse A., Antrop M., Geypens M., Hermy M. & De Blust G. 2002, *Ecodistricten: Ruimtelijke eenheden voor gebiedsgericht milieubeleid in Vlaanderen. Deelrapport II: Afbakening van ecodistricten en ecoregio's: Verklarende teksten*.

Van de Vijver M., Wuyts F., Cherretté B., De Groote K. & Moens J. 2008, Vroege en volmiddeleeuwse bewoning te Erembodegem "Zuid IV" (O.-VI.), *Archaeologia Mediaevalis* 31, 113-115.

Van de Vijver M., Wuyts F. & Cherretté B. 2009, Bronstijd- en ijzertijdsporen te Erembodegem: cirkels, rechthoeken en kuilen (Aalst, provincie Oost-Vlaanderen, België), *Lunula. Archaeologia Protohistorica* 17, 15-22.

Van Geit P. 1987, *Archeologisch onderzoek van de gemeente Erembodegem*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Gent: Universiteit Gent.

Verbrugge A. & De Graeve A. 2013, Aalst (Erembodegem) Zuid IV fase 3. Archeologisch vooronderzoek. December 2010, *Solva Archeologie rapport* 22.

Verbrugge A., De Graeve A. & Cherretté B. 2013, Erembodegem Zuid IV fase 3. Archeologisch onderzoek, *Solva Archeologie rapport* 27.

Geraadpleegde websites (laatste raadpleging 09/03/2017):

- <https://www.dov.vlaanderen.be>
- <https://www.geopunt.be>

- <https://www.gisoost.be>
- <https://inventaris.onrorenderfgoed.be>
- <https://geo.onrorenderfgoed.be>
- <https://maps.google.be>

3. Bijlagen

3.1. Plannen of figurenlijst

figuur	onderwerp (projectcode 2017B370)	aanmaakschaal	aanmaakwijze	datum
1	Kadastraal plan	1 op 1	digitaal	27-02-2017
2	Topografische kaart (detail)	1 op 1	digitaal	27-02-2017
3	Ontworpen toestand grondplan en doorsneden	1 op 1	digitaal	24-02-2017
4	Situering projectgebied op bodemkaart	1 op 1	digitaal	27-02-2017
5	Topografische kaart	1 op 1	digitaal	27-02-2017
6	Gewestplan	1 op 1	digitaal	27-02-2017
7	Quartair geologische profieltypekaart	1 op 1	digitaal	27-02-2017
8	Tertiair geologische profieltypekaart	1 op 1	digitaal	27-02-2017
9	Hoogtekaart	1 op 1	digitaal	27-02-2017
10	Dwarsdoorsnede op het hoogtemodel (noordoost-zuidwest)	1 op 1	digitaal	27-02-2017
11	Dwarsdoorsnede op het hoogtemodel (noordwest-zuidoost)	1 op 1	digitaal	27-02-2017
12	Bodemtypekaart	1 op 1	digitaal	27-02-2017
13	Bodemassociatiekaart	1 op 1	digitaal	27-02-2017
14	Bodembedekkingskaart	1 op 1	digitaal	27-02-2017
15	Bodemerosiekaart	1 op 1	digitaal	27-02-2017
16	Plan controleboringen	1 op 1	digitaal	07-03-2017
17	Ferrariskaart	1 op 1	digitaal	27-02-2017
18	Atlas der Buurtwegen	1 op 1	digitaal	27-02-2017
19	Vandermaelenkaart	1 op 1	digitaal	27-02-2017
20	Poppkaart	1 op 1	digitaal	27-02-2017
21	Atlas van de Waterlopen	1 op 1	digitaal	07-03-2017
22	Kaart CAI	1 op 1	digitaal	27-02-2017
23	Synthesekaart	1 op 1	digitaal	07-03-2017

3.2. Fotolijst

Foto	onderwerp (projectcode 2017B370)	type foto	vervaardiging	datum
1	Luchtopname (meest recent)	luchtfoto	digitaal	27-02-2017
2	Huidige toestand	huidige toestand	digitaal	10-2010
3	Boorprofiel boring 1	boorprofiel	digitaal	03-03-2017
4	Boorprofiel boring 2	boorprofiel	digitaal	03-03-2017
5	Zicht op de noordelijke zijde van de kerk	huidige toestand	digitaal	03-3-2017
6	Put afwatering	huidige toestand	digitaal	03-3-2017
7	Put afwatering	huidige toestand	digitaal	03-3-2017
8	Zicht op de oostelijke zijde van de kerk	huidige toestand	digitaal	03-3-2017
9	Zicht op de zuidelijke zijde van de kerk	huidige toestand	digitaal	03-3-2017

3.3. Lijst van de bijlagen

projectcode	2017B370
plannummer	1
type plan	bouwplan
onderwerp plan	grondplan en doorsnedes parking kerk Terjoden
aanmaakschaal	diverse
aanmaakwijze	digitaal
datum	05-01-2017
plannummer	2
type plan	bouwplan
onderwerp plan	plan recht van opstal
aanmaakschaal	1/250
aanmaakwijze	digitaal
datum	09-01-2017
projectcode	2017B370
Boorlijst	3
type plan	Boorlijst
aanmaakwijze	digitaal
datum	07-03-2017